

ОДРЖАНА 35. СКУПШТИНА ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ

Увек на Вуковом путу

Тридесет пета скупштина Вукове задужбине одржана је 29. новембра 2022. године у Свечаној сали Народне библиотеке Србије. Седници су присуствовали чланови органа и тела Вукове задужбине – Савета, Управног и Надзорног одбора, одбора за доделу награда Вукове задужбине за науку и за уметност и добитници признања Вукове задужбине. Из огранака Вукове задужбине седници су присуствовали: Данијела Ковачевић Микић (Чачак), Рајка Уљмански (Баваниште), Милунка Митић (Ниш), Анка Жугић (Фондација Жабљак, Шавник, Плужине) и представници Фондације Вукове задужбине из Градишке (Сњежана Миљковић, Радана Вила Станишљевић и Бојан Вујчић).

Седницу је отворио Бошко Сувајцић, председник Скупштине, који је поздравио присутне утемељиваче и задужбинаре, представнике огранака и фондација Вукове задужбине, представнике Министарства културе и информисања Републике Србије, добротворе и повернике, пренумеранте на Даницу и све пријатеље и поштоваоце имена и дела Вука Ст. Караџића и Вукове задужбине.

На почетку седнице, пригодним речима обавестио је присутне да су нас између две скупштине напустили ис-

ни пружили Министарство културе и информисања Републике Србије и град Лозница.

Очување српског језика и ћирилице, културног и духовног идентитета српског народа, темељни су задаци који су дефинисани у Програму и Статуту Вукове задужбине. Она их реализује преко својих огранака, фондација, Трбинне, Вуковој *чићалици*, као и кроз сарадњу са школама, библиотекама и културним центрима у матици, заграничју и дијаспори.

Према речима Сувајцића, Задужбина је посебно била ангажована на популарисању ћирилице код ученика основних и средњих школа кроз такмичења која организују огранци и фондације Вукове задужбине и у томе посебно истакао Фондацију Вукове задужбине у Градишци (Република Српска), *Дане ћирилице* (Баваниште), *Вуково звоно* (Лозница), традиционалне литерарне конкурсе у Нишу и Чачку, *На извору Вукова језика* (Фондација Жабљак, Шавник, Плужине).

На 89. Вуковом сабору, Вукова задужбина је, заједно са ИК „Прометеј“, представила Сабрана дела Дејана Медаковића поводом обележавања 100 година од његовог рођења. Такође, том приликом представила је и 29. годиште *Данице*, а организован је и Округли сто на тему: *Вуково пријодевачко језикотворство*, поводом 125 година од преноса Вуковог праха из Беча у Београд.

Бошка Сувајцића. Приказивање изложбе на Универзитету у Хамбургу организовали су Амбасада Србије у Берлину и Вукова задужбина. Изложба ће бити отворена до 10. децембра 2022. године, а затим се сели у друге културне и универзитетске центре у Немачкој, као што су Берлин, Јена и Хале. У плану је да завршица буде у јуну 2023. године, у Халеу, када ће се обележити и 200 година од боравка Вука у универзитету у овом граду.

Вукова задужбина је и ове године доделила и уручила *награде за науку и за уметност*. Награду за науку за 2021. годину добио је др Марко Недић за књигу „Критички описи, огледи о српској прози“, Академска књига (2020), а за уметност награду је добила Јелена Ковачевић за књигу песама „Страдања“, издавач „УГ Јадовно 1941“, Бања Лука (2021). Награде су свечано уручене у Дому Вукове задужбине 3. октобра 2022. године.

На крају је проф. Бошко Сувајцић истакао да је Вукова задужбина ажурирала свој *веб-сајт*, тако да сада редовније и садржајније информисање задужбинаре, пријатеље и сараднике о остваривању својих програма и планова рада, као и о активностима огранака и фондација Вукове задужбине.

У наставку рада Скупштине академик Светислав Божић изложио је своју беседу, у којој је истакао улогу и значај Вукове задужбине у очувању културног и духовног идентитета

риод новембар 2022 – октобар 2023. Истакао је да Вукова задужбина своје активности темељи на делу Вука Караџића.

Задужбина ће се посебно ангажовати, рекао је Бранко Златковић, на популарисању ћирилице код ученика основних и средњих школа кроз такмичења која организују огранци и фондације Вукове задужбине, Ђачки Вуков сабор, *Књижевна олимпијада* у Сремским Карловцима, као и манифестација *Песнице народа мој* у Валељу.

Унапређивање се рад *Вуковој чићалици* у Дому Вукове задужбине, као и организовање посета сарадника *Данице* и *Данице за младе* основним и средњим школама, библиотекама и центрима за културу у Србији. Награђивање се најбољи ученички радови на такмичењима основних и средњих школа у Србији и радиће се на томе да се још више унапреди сарадња са клубовима, друштвима, удружењима и другим асоцијацијама Срба у региону, дијаспори и заграничју.

У издавачкој делатности, Задужбина ће објавити јубиларно, 30. годиште *Данице*, 15. годиште *Данице за младе*, књиге *Дејан Медаковић Вуковој задужбини* и *Поезија и проза Дејана Медаковића* (у сарадњи са ИК Прометеј), а поводом 100 година од рођења академика Дејана Медаковића; затим књигу *Кашарина Грандша о Вуковој задужбини* те монографију *Барања кроз*

простору српског народа. Учествоваће у манифестацијама које се организују у Београду и по свом карактеру блиске су делатностима Вукове задужбине (*Дани европске баштине* и сл.).

Вукова задужбина ће у 2023. години уручити своје редовне годишње награде: за науку и за уметност за 2022. годину.

У дискусију су се излагачима укључиле Анка Жугић и Валентина Питулић. Оне су посебно истакле добру сарадњу са Вуковом задужбином и изразиле наду да ће у наредном периоду бити још више заједничких активности на обострану корист.

Скупштина је, затим, усвојила Извештај о раду Вукове задужбине за период новембар 2021 – октобар 2022. године и Програм рада Вукове задужбине за период новембар 2022 – октобар 2023.

У оквиру тачке дневног реда – *Дојна ориана* и *Шела Вукове задужбине*, Скупштина је изабрала др Мину М. Ђурић, професорку Филолошког факултета Универзитета у Београду, дугогодишњег сарадника Вукове задужбине и члана Савета Задужбине, за новог члана Одбора за уметност.

Скупштина је прихватила и одлуке одбора за награде Вукове задужбине за 2022. годину. Награду за науку

Бранко Златковић, Радана Вила Станишљевић и Бошко Сувајцић

Анка Жугић

Валентина Питулић

такнути дугогодишњи сарадници и пријатељи: проф. др Радмила Миленковић из Њујорка и Рајко Петров Ного, песник, члан Савета Вукове задужбине и добитник награде Вукове задужбине за уметност (2003), за збирку песама *Негремано око*.

Замолио је Скупштину да минутом ћутања ода почаст преминулим задужбинарима.

У наставку рада Скупштине Бошко Сувајцић је изложио уводну реч, у којој је истакао да Вукова задужбина своју активност усмерава ка неговању културе српског језика и писма, историји, књижевности, усменом народном стваралаштву, етнологији, етнографији и етномузикологији. Посебну пажњу поклања окупљању и укључивању младих у програме којима се негују српски језик и ћирилица, штити наш културни и духовни идентитет и чувају трајне вредности Вуковог дела. У томе су подршку Вуковој задужби-

Посебно је истакао да је почела сарадом *Трбина* на којој се представљају актуелни научни пројекти који се финансирају преко Фонда за науку Републике Србије, Матице српске, САНУ, као и других сличних институција.

Подсетио је да су Вукова задужбина и Министарство културе и информисања Републике Србије приредили дигиталну изложбу под називом *Вук и Немци*, која представља преглед епохе у којој су Срби и Немци, захваљујући превасходно Вуку, Копитару и Гриму, имали изванредну културну сарадњу и међусобно уважавање.

Изложба је отворена на 88. Вуковом сабору у Тршићу 2021. године. У Немачкој је 1. јула 2022. отворена у Баварској државној библиотеци у Минхену, а 10. новембра 2022. на Институту за славистику у Хамбургу, уз присуство многобројне публике и предавање „Вук и Немци“ председника Скупштине Вукове задужбине,

српског народа, као и велику улогу и значај појединаца који су се налазили на њеном челу (академик Дејан Медаковић, Миодраг Матицки, Нада Милошевић Ђорђевић, Драшко и Јелка Ређеп и други).

Извештају о раду Вукове задужбине за период новембар 2021 – октобар 2022. говорио је Славко Вејиновић, управник Задужбине. Посебно је представио активности огранака, који су, иако у битно отежаним околностима, наставили са успешним радом. Споменуто је огранке у Баваништу, Чачку, Гимназију „Вук Караџић“ у Лозници, као и фондације Вукове задужбине у Градишци и Жабљак-Шавник-Плужине.

Др Бранко Златковић, председник Управног одбора, образложио је Програм рада Вукове задужбине за пе-

векове. *Слојеви култура Барање*. Планирано је да се током 2023. године као капитално издање Задужбине објави *Именски и Премешни рејсислар Прејске Вука Сцеф. Караџића* (у 13 књига), као кључ за читање ове изузетно драгоцене хронике једне епохе.

Важан задатак Задужбине у наредном периоду биће оснивање нових и оживљавање рада постојећих огранака у Србији (Алексинач, Косовска Митровица, Аранђеловац, Ужице, Апатин, Суботица, Велико Градиште); у Републици Српској (Бања Лука, Требиње, Источно Сарајево, Бијељина); у дијаспори и региону (Беч, Дизелдорф, Скопље, Темишвар).

Вукова задужбина, заједно са огранцима и сродним организацијама и институцијама у матици, укључиваће се у научне расправе о важним питањима из историје, културе, народне књижевности, етнологије, етномузикологије и етнографије на духовном

добио је проф. др Драгољуб Перић за књигу *ПРАМЕН МАГЛЕ ПОЉЕ ПРИТИСНУО, Необични јунаци српске усмене епике*, а награда за уметност припала је Горану Петровићу за двојкњижни роман *ПАПИР СА ВОДЕНИМ ЗНАКОМ* и *ИКОНОСТАС СВЕГ ПОЗНАТОГ СВЕТА*. На седници су, такође, уручена и признања Вукове задужбине: *Велики дојброшвор* и *Доброшвор* и *Захвалнице за дојбринос остваривању пројеката Вукове задужбине*.

На крају седнице Скупштини се, као посебан гост, представила Фондација Вукове задужбине у Градишци, која је ове године обележила 20 година од оснивања и успешног рада. Говорили су Сњежана Миљковић, председница Фондације, Радана Вила Станишљевић, један од оснивача Огранка (Фондације), и Бојан Вујчић, главни уредник часописа за друштвена питања *ГРАДИШКИ ЗБОРНИК*.

Славко ВЕЈИНОВИЋ

ПОДСЕЋАЊЕ

Како је настао
знак Два века
Вука 1987.

Ликовно решење насловне стране нашег листа, на којој је лик Вука Караџића, урадио је и поклонио Вуковој задужбини вајар Небојша Митрић. У Задужбини из маја 1991. године (број 14) остале су забележене речи уметника о томе како се родио знак „Два века Вука 1987“.

Гледам у врх оловке. Чудим се малој, вијугавој граници између онога што мислим и онога што ћу рећи. Размишљам о њој: како је и онај који пише. Пиши као што говориш. О цртању нема поуке у Вуку. А ми се око њега мучимо. Како о Вуку да поговоримо црпљемо. Ликом и словом. Мудро. Сажећиво.

Почео сам од цртача: двестиагодишњица рођења Вука Караџића, његов лик и лик. Многа за знак. Тешко је и поједино све уједињивати у знак, и очекивајући да буде једноставан и савремен. Најјасније сам цртао. Кренуо сам својим путем. Пречицом. Кресао сам што се дало кресао. Привукла ме је идеја – „два века Вука“. Написао сам у Вуковом речнику реч вјековити, вјечан. То ме је учврстило у обликовању идеје. Два века, лепо звучи. Довољно за веровање да је Вук вјековити. Можда сам се одлучио о правили конкурса, али се нисам одлучио о Вуку. Говорим како мислим. Цртао сам речима и словима, онако како се народ црта својим умотворинама, досетницама и зајонешкама. Сажимање речи. Скраћивање. Борба са једноставношћу и дужином шекста. Све су то знаци исписивачи старих књига. У знаку који предлажем, поред црне речи, појавила се и црна звука – „два века Вука“. Истичући временској јојма два века, створила се моћност за скраћивање једина. Довољна је само једна – 1987. Одређивање два века уназад, неизбежно доводи до 1787. године. Посматрач постоје акцидни шумач знака, његов дојрадишљив. Тако се родио мој знак.

Застава Вукове
задужбине

Вукова задужбина има своју заставу. Разговори о изгледу заставе почели су у јулу 1991. године и у њима су учествовали: Павле Васић, Драгана Самарџић, Голуб Добрашковић, Дејан Медаковић, Динко Давидов, Милош Ђирић, Стјепан Филеки, заједно са другим стручњацима, историчарима, уметницима и научницима.

Израда идејног решења и ликовна реализација поверена је Деси Томић Ђуровић, која је заставу урадила као дар Вуковој задужбини 1991. године.

На првој страни – лицу заставе налази се знак Вукове задужбине са Вуковим ликом, који је урадио Небојша Митрић, а на другој страни – наличју је стилизација Вуковог печата са Вуковим иницијалима, који је урадио Душан Ристић. На печату су угравиране рушевине једне зидине са сувим дрветом покрај њих, на коме стоји сова, а подно тога је слово В елипсасто оперважено. Овим печатом Вук је запечатито *Особитоу грађу за српску историју нашега времена*. Оставио је и аманет да се не отвара овако вијека, то јест до 1900. године. Тако је забележио Голуб Добрашковић у Вуковом ковчежићу, који је издавао Музеј Вука и Доситеја у Београду.

И на једној и на другој страни заставе изведен су сва слова Вукове ћирилице. Застава је израђена од природне свиле, небескоплаве боје.

Први пут заставу је истакнуто у Великој дворани Коларчевог народног универзитета, на Оснивачкој скупштини Вукове задужбине, 6. новембра 1991. године. Једно време истицана је и на прочељу Дома Вукове задужбине.

Да би се сачувала од пропадане, застava се сада истиче само у посебним приликама, као што су пригодне свечаности у Дому Вукове задужбине или на Сајму књига у Београду.

Славко ВЕЈИНОВИЋ

Уручене награде Вукове задужбине
за науку и за уметност за 2021.

У Дому Вукове задужбине, 3. октобра 2022. године, уручене су награде за науку и за уметност за 2021. годину. Награду за науку добио је Марко Недић за књигу „Критички описи, огледи о српској прози“, Академска књига, 2020, а за уметност награду је добила Јелена Ковачевић, за књигу песама „Страдања“, издавач „УГ Јадовно1941“, Бања Лука, 2021.

Одбор Вукове задужбине за доделу награде за науку за 2021. годину, на седници одржаној 12. новембра 2021. године – председавао је проф. др Слободан Грубачић, дописни члан САНУ, председник Одбора – размотрио је приједлоге и одлучио да се награда Вукове задужбине за 2021. годину додели др Марку Недићу за књигу „Критички описи, огледи о српској прози“, Академска књига, 2020.

У отвореној расправи чланови Одбора са задовољством су констатовали да су за награду Вукове задужбине за науку у 2021. години конкурисале изузетно вредне књиге, и у том смислу су, поред награђеног дела, посебно истакли књигу проф. др Петра Пијановића, *Српска култура у XVIII и XIX веку* (Матица српска, Нови Сад, 2020).

Одлуку о награди за уметност за 2021. годину донео је Одбор, на седници одржаној 14. октобра 2021. године, у саставу: проф. Светислав Божић, дописни члан САНУ, председник Одбора, Рада Ђурићин, др Миљана Симоновић, Павле Медаковић, Ђорђе Малавразић, Мирко Демић и др Бранко Златковић.

Свечаном уручењу награда, поред лауреата, присуствовали су чланови одбора Вукове задужбине за доделу награда за науку и за уметност, чланови Управног одбора и Скупштине Вукове задужбине, представници града Лознице,

Бошко Сувајић отворио свечану седницу

це, донатора награде, средстава информисања и други гости.

Драмска уметница Биљана Ђуровић из Београда са својим студентима са Факултета савремених уметности извела је пригодан програм.

О лауреатима и награђеним делима говорили су проф. др Слободан Грубачић, дописни члан САНУ, председник Одбора за науку, професор Светислав Божић, дописни члан САНУ и председник Одбора за уметност, и проф. др Бошко

Сувајић, председник Скупштине Вукове задужбине и члан Одбора за науку.

Вукова задужбина своје годишње награде за науку и за уметност додељује од 1990. године. Награда за уметност додељује се једном аутору за оригинално уметничко дело настало у Србији или иностранству, односно за књижевност дело објављено на српском језику, а награда за науку додељује се једном аутору за научно дело, оригинални истраживачки научни рад, објављено на српском језику, из научних области којима се бавио Вук Караџић – наука о књижевности, историја, лингвистика, фолклористика, етнологија, етнографија, етнологија, географија. До сада је више од 60 лауреата примило ово високо признање Вукове задужбине.

Лозница дародавац

Град Лозница је и ове године расписао Јавни конкурс за доделу средстава задужбинама и фондацијама у области уметности и науке за пројекте који доприносе промоцији културноисторијског наслеђа везаног за лик и дело Вука Караџића од значаја за град Лозницу. Вукова задужбина се пријавила на Јавни конкурс и добила средства за своје награде.

Награда Вукове задужбине састоји се из *Повеље*, *Плакеше* с Вуковим ликом (рад Небојше Митрића) и новчаног износа. Награде су уручили Бошко Сувајић, председник Скупштине Вукове задужбине, Бранко Златковић, председник Управног одбора Вукове задужбине, и Љубинко Ђокић, помоћник градоначелника Лознице. С. В.

Слободан Грубачић

Јелена Ковачевић и Марко Недић, добитници награда

Светислав Божић

Промоција „Данице“ 2022. на Коларцу

После паузе од две године, у Коларчевој задужбини, на велику радост читалаца, 4. маја одржана је промоција „Данице“ за 2022. годину и „Данице за младе“ XIV. Обрађујући се присутнима, проф. др Бошко Сувајић, уредник, говорио је „шта је то вуковско опредељење у 21. веку“ чему је посветио свој уводник у „Даници“. Обрађујући се присутнима Сувајић је оценио да је вуковско опредељење данас „косовско опредељење“. Опредељење трајног избора у времену, стално пропитивање и преиспитивање властитог идентитета и разумевања савременог света на основама трајних хуманистичких порука Вуковог дела, истакао је Сувајић.

Из богатог садржаја „Данице“, прочитан је одломак из рубрике „Осветљења“ академика Јована Делића „Пјесник који је тежио савршенству“ посвећен великом јубилеју Јована Дучића уприличен поводом отварања Научног скупа Јован Дучић – песник и дипломата, који је одржан у САНУ.

У рубрици „Народна књижевност“, у склопу великих вуковских јубилеја, публици су представљени текстови неуморног истраживача Станише Војиновића. Изводе из свог текста „Вук као приповедач у Српском рјечнику“ говорио је млади сарадник Вукове задужбине, студент Филолошког факултета у Београду, Константин Ађанин.

Песници Верољуб Вукашиновић и Саша Јефтић публику у Коларчевој задужбини почастили су својим стиховима: „Тилић“ и „Хелена“ који су део целине „Књижевност и уметност“, док је из рубрике „Књижевна упоришта“ прочитан одломак из награђеног текста Радана Виле Станишевић „Потка о Гроздани Комадинић“.

Пажњу у Коларчевој задужбини изазвало је и излагање проф. др Зоне Мркаљ о „Канону српске књижевности – методичка перспектива“. Текст ове угледне методичарке Филолошког факултета у Београду, објављен је у „Даници“ у време када је у жижи интересовања јавности положај наставе српског језика и књижевности. То је потврдила и промоција српског илустрованог ка-

лендара којој су присуствовали професори који предају у школама у Србији. Излагање професорке Мркаљ показало је да је одређивање књижевних дела која чине канон српске књижевности нарочито важно када се размишља о младом нараштају. Према њеним речима, зато прича о канону српске књижевности почиње од лектире. Своје излагање Мркаљ је завршила препоруком да се уведе бар још један час више недељно у наставним плановима за учење српског језика и књижевности у школама, а што би допринело успешнијем савладавању захтева који су стављени пред наставнике и ученике увођењем нових програма наставе и учења.

У наставку промоције, Бошко Сувајић прочитао је одломак из своје песме „Нада“ коју је

посветио академику Нади Милошевић Ђорђевић, професорки народне књижевности многих генерација Филолошког факултета и једном од дугогодишњих уредника „Данице“. Промоција на Коларцу била је прилика да своје сећање на проф. Неду Милошевић Ђорђевић са присутнима подели и Валентина Питулић. *Хајдучку биографију Тешана Погрујовића* представио је један од аутора, Бранко Златковић. О „Задужбеницима: браћи Васи и Николи Радојковићу“ говорио је Славко Вејиновић, врсни познавалац задужбине у Београду. Дугогодишњи аутор српског илустрованог календара, Божидар Пешев, присутне је разгалио изводице из свог прилога „Увод у Коронамерон“ из одељка „Књижевност на респиратору“.

Пре четрнаест година саставни део „Данице“ постала је и „Даница за младе“. Промоција на Коларцу била је прилика за сећање на Миленку Матицки, уредницу „Политике за децу“, на чији је предлог настала „Даница за младе“ коју је представила њена уредница Гордана Малетић. Она је истакала да XIV годиште обилује мноштвом лепих стихова и прича најбољих српских аутора који пишу за децу и који су део редовних рубрика као што су: „Словотарије и граматичарије“, „Лепо понашање, шта је то?“, „Јеловник за унуке“... Малетићева је додала да је за личност године у овом издању „Данице за младе“ изабран књижевник Милоје Радовић и да је велики број страница посвећен стваралаштву најмлађих који су освојили вредне награде на конкурсима „Баваниште 21“, „Вуково звоно“ из Лознице и „Млади чувари српске народне културе за 2021. годину“ из Чачка. Од аутора овог значајног часописа за младе, своје стихове говорили су Славко Петковић-Грујичић и Бранко Стевановић.

На крају промоције уредник „Данице“ др Бошко Сувајић најавио је јубиларно 30. годиште „Данице“ Вукове задужбине за 2023. годину и истакао да ће и она тежити да, према вуковском узору, у тешким временима у којима се као народ налазимо, обухвати целокупно духовно, културно и језичко пространство ма где се Срби налазе.

Душица МАТИЦКИ

Са представљања најновијег издања „Данице“

ОСАМДЕСЕТ ДЕВЕТИ ВУКОВ САБОР

ИЗ БЕСЕДЕ ЈОВАНА ДЕЛИЋА

Вук Стефановић Караџић – темељ и оријентир

Сјени Павла Ивића

Ако је Вук *Српски рјечник* из 1818. године кључна и основна књига новије српске културе – онда је несумњиво да је Вук Стефановић Караџић кључна личност и главни јунак новије српске културе, њен темељ и њен оријентир кроз вијекове.

Вуково вријеме је било доба двају српских устанака и стварања Србије послје више од четири стољећа турског ропства. Када је плануо Први српски устанак, имао је седамнаест година и био је писар код Гурчије харамбаше, кога је врло волио, па код Јакова Ненадовића, кога је трлио и подносио, одржавајући и дошнице с њим преписку и повјерљиве односе, иако о њему није мислио добро; затим у Крајини, гдје је био опчињен личношћу Хајдук-Вељковом. Ко је тада могао и помислити да ће за само двије године букнути Други српски устанак, а да ће већ 1814. онај хроми бјегунац, без здравља, новца и отаџбине, објавити *Малу ђисјонарону славно-српску ђјеснарицу*, па *Писменицу српској језика*, а већ наредне (1815) године *Народну српску ђјеснарицу*, да би 1818. пет година послје бјекства из Србије, објавио и *Српски рјечник*. Тиме је, изван отаџбине, започео велики културни препород српског народа када га нико није очекивао, а Срби понајмање.

Српски рјечник је, по својој природи, структури и функцији, лексикографско дјело, али он има и изразиту поетску функцију по богатству књижевних цитата, приче коју развија, и књижевних јунака, али и по описима којима обликује и илуструје одреднице. Зато није чудо што је магично привлачно писце и проучаваоце књижевности. Милорад Павић у Вуковом *Српском рјечнику* види претечу свога *Хазарског речника*, а Мирко Вуксановић своју семолску трилогију романа азбучника – *Семолъ јора*, *Семолъ земља* и *Семолъ људи* – везује за Вукову традицију.

Наше читалачко искуство потврђује поливалентност, полифункционалност Вукове прозе: његови текстови, по правили, имају и поетску, без обзира на неку другу доминанту, рецимо лексикографску и референцијалну функцију. Несумњиво је да је Вук *Српски рјечник* (1818, 1852) прворазредно лексикографско дјело, али је и етнографско, и књижевност. Он је енциклопедија српске књижевности, митологије и културе; у њему је цијело књижевно благо сакупљено и по одредницама распоређено. Поједине одреднице су књижевни медаљони – наравно, не све – попут Андрићевог *шерша*, мало књижевно дјело за себе, „кратак прича“, док у другима повлашћено мјесто имају такозване једноставне форме. Дobar број одредница има самосталну књижевну вриједност на нивоу лексикографске јединице.

У Даници за 1829. годину налазимо цио Вуков зборник биографија под врло индикативним насловом: *Као српски Плушарх, или жишја знајини Србаља у Србији нашеја времена*, гдје се Вук показује као мајстор портрета и гдје се налази и житије Милоша Стоићевиха. Наслов ме је инспирисао да 1987. године напишем компаративни рад о Вуку и Плушарху, а нешто касније – о Вуку и Тацити.

Вук је оставио свој снажни лични печат на народним пјесмама, а нарочито на приповијеткама које је сакупљао, приређивао и објављивао. Искуство ми је говорило да је стихове лакше памтити и приређивати, док „у писаној приповијетки већ треба мислити и ријечи намјештати, да не би ни с једне стране било прећерано“, па додаје:

„Али ће ми слабо ко вјеровати и разумјети, како је приповијетке тешко писати.“

Писци и проучаваоци прозе не само да му вјерују, већ су му и данас захвални на овим ријечима. Вјеровало ми је и сам Иво Андрић, који овај став

цитира. Писање прозе је тежак и захтјеван посао, а Вукова ауторска самосвијест је завидна и драгоцјена. Он од писца очекује и захтијева свијест о ономе што ради, као од сваког другог мајстора свога посла – познавање „заната“, технике приповијетања, и свијест о том „занату“, оно што се данас зове аутопоетичком самосвијешћу:

„Никакав мајстор не ради свога заната, не знајући шта гради, како гради... Како сваки мајстор свој занат ради, тако треба и списатељи да пишу.“

Овај захтјев је модеран зато што је вјечан.

Андрић је као Вукову врлину истицао његову *усмјереност на сивар*, а одсуство разумијевања саме ствари и проницања у њену суштину Вук је сматрао за главну ману и слабост својих опонената. То проницање у ствар и говор из саме ствари заједничко је поетичко начело Вука и Андрића.

Вук је био човјек прегнућа, спреман да предузети посао доведе до краја, без обзира на „отпор материјала“, околности и противнике. Воље, упорности и енергије никад му није недостајало. Његова чудесна, лаконска девиза већ два стољећа охрабрује најбоље Србе; охрабривала је и Иву Андрића да се неки подухват доведе до краја и до савршенства:

„Не да се, али ће се дати!“

Оштар и немилосрдан као критичар и полемичар, Вук се залагао за строгу критику. И данас одјекују његове ријечи:

„Боље да ниједног списатеља немамо, него да само рђаве имамо.“

Ове ће се ријечи памтити докле буде српске критике.

Иво Андрић налази у Вуковом начину рада – у његовој тачности, прецизности и конкретности – „нечег егзактног, математског“, што је сам Вук видио као својство граматике и граматичког мишљења, а што бројни математичари и лингвисти својим искуством потврђују:

„Ви ћете сами наћи и дознати да је граматика, а особито ортографија, мало налик на рачун...“

Вук је био изградни култ рада и дјела чак и као вид освете свим својим непријатељима. Побјеђуј радом и дјелима, а не примитивном осветом. Запамтио сам, зацијело нешто деформисану, Вукову девизу која је стајала у кабинету мога пријатеља Јована Кашаћа, професора који је приредио Вуков *Српски рјечник* из 1852. године:

Радите и пјевајте једнако, и тако ћете се најбоље осветити свим својим непријатељима, и све их редом посрамити.

Вук је цијелог свога живота држао до свога интегритета и до личног и националног идентитета. Андрић нас опомиње да је Бура Даничић „1847, победничке године“ написао:

„Но у данашња времена ријетко може ко постати књижевник, а да не изгуби много од своје народности.“

Вук се није ни „порумунио“ ни „помађарио“, као што су то неки Срби учинили бјежећи послје слома Првог српског устанка. Није постао ни „њемачкар“, иако је био ожењен Аном Краус и живио углавном у Бечу, као што се прије тога није ни потурчио. Био је и остао Србин и српски књижевник, реформатор српског језика и правописа и остао темељ новије српске културе. И у вријеме „најтеже беде и напасти“ чувао се да се не огријеш о свој народ и отаџбину:

Вукова реченица, иако у писму написана, звучи као законправило, не само морално, већ и мисаоно, и психолошко. Вук није био законодавац само у граматички и правопису, већ и у мишљењу, које мора бити слободно, ако је мишљење; ако није у најму и „под арендом“.

Љубо Јандрић свједочи да је Иво Андрић препоручивао да се у животу и књижевности ваља држати и Вука и Његоша, и да су нам, несумњиво, непријатељи они који их нападају. Вуку и Његошу данас треба додати и самога Андрића. Сва тројица су у посљедње четири деценије били мета без-

очних, отворених или прикривених напада, све до оспоравања њихових дјела и статуса у језику, књижевности и култури. Гротескно стварање нових језика и њихово именовање, инспирисано из свијета и намах унисоно прихваћено у свијету, свакако је жестоки напад на Вука и његове тековине. Сам врх гротеске је црногорско одрицање од ћирилице зарад чиргилице и увођења двају нових слова. Извршиоци посла су људи заљубљеног идентитета иза којих стоје проблематични ментори. То су покушаји да се заваде Вукова Петница и Вуков Тршић, људи и народ. Сама идеја да се ствара неки скоројевићки језик на почетку 21. вијека сулуда је и самоубилачка; она значи лишавање оних вриједности које су створане у претходних десет стољећа. Као да је Вук савременик Југославије, па разарањем Југославије

Јован Делић беседи на Сабору

ваља разорити и Вуков језик. И језичко лудило има своје домете и вијек трајања, мада импресионара упорност да се и међу Србима нађу разарачи Вукових тековина и вуковског језика; и налазе их, за лијепе паре и универзитетска мјеста којима опсењују простоту. Има стручњака који дају свој прилагођиви ум под добру аренду, „па сад морају да мисле како други оће“.

Све што је радио, Вук је „слао“ на двије адресе. Прва је *српско ђошом-сјво*, за које је беспошtedно изгарао стварајући свој огроман опус, и које је – то потомство – сматрао јединим судијом у будућности и вјечности, по чему је близак Његошу: *Покољења дјеле суде, шћо је чије – дају свјема*.

Друга адреса је *свијет и знаменити и ушцајни људи у свијету*, какви су били Гете, Јакоб Грим, Тереза Албертина Луиза фон Јакоб, Леополд Ранке, Фатер, Добровски, Срезњевски и многи други. Вук је настојао да странци упознају Србе „с најбоље стране, колико је могуће не вређајући истине“. Знао је Вук да мора бити тачан и да против истине не смије говорити. Искусни дипломата и одличан познавалац наших људи и нарави, Иво Андрић истиче оне Вукове особине које „нашем човеку често недостају: истрајност, уздржљивост и осећање мере“, а које су драгоцјене у комуникацији са странцима. О чему год је писао, посебно за странце, „он је редовно тачан у ствари и одмерен у начину излагања“.

О Вуку се мора говорити строго и критички, као и о свему и свакоме о коме се озбиљно говори. Али прије тога ваља и себи и другима поставити неколико питања и дати на њих неколико одговора.

Ко је у нашем народу и култури створио, и иза себе оставио веће, обимније и значајније књижевно, научно, језикословно и уопште културно дјело од Вука Караџића, или као Вук?

Колико је мени познато – нико.

На изради критичког издања Вукових сабраних дјела, иза којег је стала држава, ангажоване су највеће научне институције и најкрупније личности српског народа и његове науке, па ти одабрани и најеминентнији људи нијесу успјели да за педесет година обухвате и критички на свијет издају оно што је урадио један Вук Стефановић Караџић. Иза Вука није стајала ни држава, ни државне институције; нико осим Копитара и понеког у мучи стеченог пријатеља.

Има ли неко у нашем народу, међу писцима и научницима, ко је одржавао тако интензивне везе, тако ин-

резе Албертине Луизе фон Јакоб, уда-те за Американца Робинсона, Гетеове миљенице и преводитеље српских народних пјесам баш за Гетеа, глас о српској народној поезији и њена слава стигла је и до Америке. А легендарна ТАЛФ – госпођица Фон Јакоб, касније госпођа Робинсон – није знала српски. Она је била ћерка универзитетског професора Фон Јакоба, који се данас сматра претечом семиотике, а који је предавао Словенима, Русима, па је и Тереза Луиза изврсно знала руски, а преко руског, уз помоћ интуиције, и свађајући се с Вуком, преводила српске пјесме. Али она је имала мисију преводиће за Гетеа, а онда референту у Америци о српском усменом пјесништву. Мало ли је?

Ко је од наших писаца Вуковог доба имао такве међународне контакте као Вук: Копитар, Гете, Грим, ТАЛФ, Фатер, Ранке, Аделунг, Добровски, Ханка, Кепен, Жуковски, Срезњевски...? Тај списак имена изузетно је дуг. Све су то водећи писци и научници свога доба, који су веома помогли рецепцији Вуковога дјела и српске народне поезије у свијету. Такве личне везе тешко да је неко од Вукових савременика имао, нити је умјо водити такву културну дипломатију. Вук је био и остао водећи човјек српске културне дипломатије. Захваљујући рецепцији српске усмене поезије у свијету, прије свих Гетеу и Пушкину, српски епски десетерац постао је стални међународни облик стиха.

Да ли постоји неко од српских историчара, писаца, научника, политичара, ко је толико ширио истину о Србима свога времена у туркофилској Европи као Вук Стеф. Караџић? Да ли је некад неко понудио своју документацију, помоћ и енергију неком страном историчару да оствари тако значајно дјело као што је то Ранкеово *Die serbische Revolution*? Није ми познато.

Има ли савршеније азбуке, односно савршенијега писма, од Вукове ћирилице у којој сваки глас има своје писмено, своје слово? То није ни руско, ни француско, ни њемачко, ни енглеско писмо. Додуше, Вуковом писму покушавају да „усаврше“ недограђена лингвистичка недоношчад, али се зна како пролазе они који с Вуком ратују, па и са мртвим Вуком.

Да ли је неко више сакупио, боље уредио и приредио огромно српско усмено благо: лирско и епску поезију, приповијетке, пословице, загонетке, питалице, бразиле? Да ли је неко писао боље од Вука о томе шта је радио и урадио? Шта би било од наше усмене традиције да није Вуковога дјела?

Те традиције не би било.

А усмена епика је, што рече Васко Попа, „наша класика, једина и права“. Без Вука ту класику не бисмо имали, без обзира на моје поштовање за све друге сакупљаче.

Која је књига темељ новије српске културе; њена основна књига?

Вук *Српски рјечник*; велика ризница српског памћења.

Ту књигу – Вуков *Српски рјечник*, и онај из 1818, и онај из 1852. године – знао је готово наизуст Васко Попа, који би ове године пунио сто година. Преко Вука и преко Чајкановића укорјењивао се у српску митологију. Пјесник вучјих очију бирао је друштво и књиге. Вуку и Чајкановићу треба додати и старо српско пјесништво немањихког доба – то је Попин традицијски трилист.

Захвалан сам свима који су својим предлогом и одлуком омогућили да овдје говорим о 125. годишњици преноса Вукових посмртних остатака у Београд, о сто тридесетој годишњици Андрићевог и стогодишњици рођења Васка Попе. Дивно су ми се сложиле ствари у овом дану и на овом мјесту, за које сам вишеструко везан.

Јован ДЕЛИЋ

ОДРЖАН ОСАМДЕСЕТ ДЕВЕТИ ВУКОВ САБОР

Дело за поколења

Овојгодишњи, 89. Вуков сабор одржан је од 12. до 18. септембра 2022. и као сваке године настојао је да сачува традиционалне пројекте и да обележи актуелна културна дешавања код нас и у свету, ширећи просветилејске идеје, негујући српски језик и јисмо, и одржавајући развој књижевности и народног стваралаштва

Традиционалном „Химном Вуку“ Стевана Стојановића Мокрањаца у извођењу хора Гимназије „Вук Караџић“ из Лознице а под диригентском палицом Дарка Несторовића, 12. септембра 2022. године, у Вуковом дому културе у Лозници, свечано су почели програми 89. Вуковог сабора, посвећени Вуку Стефановићу Караџићу, великану српске културе и једној од најзначајнијих личности у историји Србије. Речи добродошлице у име града Лознице упутила је Милена Манојловић Кнежевић, председница Скупштине, а најстарију и највећу културну манифестацију отворила је Данијела Ванушић, помоћница министра за културно наслеђе и дигитализацију у Министарству културе и информисања Републике Србије.

У наставку програма приређен је концерт музичког састава „Калем“, чији су чланови Стефан Илић и Ду-

Бошко Сувајдић и Славко Вејиновић

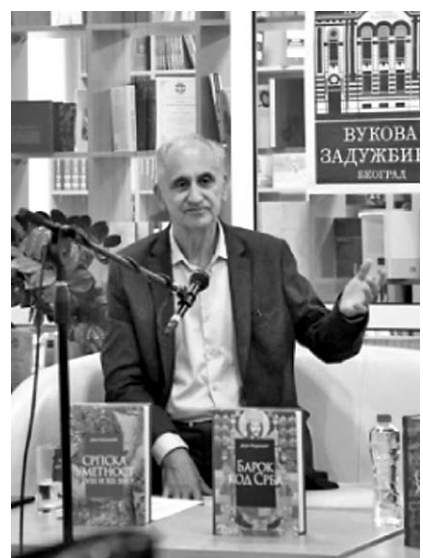
шан Поповић Липовац извели традиционалну музику Балкана. Лепота музике у једноставности и идеји коју носи има за циљ приближити савременог човека културном наслеђу које ово поднебље чува.

Другог дана Сабора, 13. септембра, у Сталној поставци слика Миће Поповића и Vere Божичковић Поповић представљен је рад Матице српске и њених најновијих издања. О издавачкој делатности ове најстарије српске књижевне, културне и научне институције говорили су проф. др Исидора Бјелаковић и проф. др Александар Милановић. Том приликом представљена су капитална издања која су стожер културе у Србији: „Нормативна грамика српског језика“ и „Рјечник српског језика“. Осим ових издања, представљене су и публикације: „Терминологија у књижевним језицима Срба XVIII и XIX века (астрономија)“, „Вход к писменици и језикознанију (1831)“ и „Огледало добродетељи и верности или Жалосна прикљученија Драгољуба и Љубице“. Акцент је стављен на представљање зборника „Положај српског језика у савременом друштву: изазови, проблеми и решења“.

Истог дана, у Музеју Јадра у Лозници отворена је изложба ликовних радова, рађених у акварел техници,

чији су аутори учествовали у Колонији „Сава“ у Броду, у Републици Српској. Присутне је поздравила мр Снежана Нешковић Симић, директорка Центра за културу „Вук Караџић“ у Лозници. О Колонији и њеном 43-годишњем постојању говорио је Зоран Видић, начелник општине Брод.

Првог српског устанка Хајдук-Вељку Петровићу, коју су приредили Весна Николић, Сања Радосављевић и Ивица Трајковић, кустоси Музеја Крајине из Неготина. Истог дана у Свечаној сали Гимназије „Вук Караџић“ у Лозници одржано је предавање под називом „Шекспир наш саговорник“

Зоран Колунџија

проф. др Зорице Бечановић-Николић, професорке на Катедри за општу књижевност и теорију књижевности Филолошког факултета Универзитета у Београду.

У петак, 16. септембра 2022. године, у Научно-образовно културном центру „Вук Караџић“ у Тршићу одржана су два програма, која су припремили

и реализовали Вукова задужбина и „Прометеј“. Представљена су Сабрана дела Дејана Медаковића поводом 100 година од његовог рођења, као и 29. издање српског народног илустрованог календара „Даница“ за 2022. годину. У програму су учествовали Бошко Сувајдић, председник Скупштине Вукове задужбине, Бранко Златковић, председник Управног одбора Вукове задужбине, Зоран Колунџија директор ИК „Прометеј“, и Славко Вејиновић, управник Вукове задужбине. Овом приликом представљено је пет објављених дела: „Ефемерис I-II“, „Откривање Хиландара“, „Барок код Срба“ и „Српска уметност у XVIII и XIX веку“. Учесници су нагласили да ће у наредном периоду у оквиру сабраних дела бити објављена и књига под називом „Дејан Медаковић и Вукова задужбина“, која ће бити посвећена академиком седамнаестогодишњем управљању овом устаном културе.

Иове године одржан је традиционални Међународни научни скуп слависта који већ дуже од четири деценије организује Међународни славистички центар. Представљени су радови са прошлогодишњег научног скупа под називом „Србистика на страним универзитетима и положај српског језика данас“. Зборник је представљен 17. септембра 2022. године у Научно-образовно културном центру „Вук Караџић“ у Тршићу, а о њему су говорили проф. др Бошко Сувајдић и проф. др Александар Милановић, редовни про-

Снежана Нешковић Симић, директорка Центра за културу „Вук Караџић“ у Лозници

у Сталној поставци слика Миће Поповића и Vere Божичковић Поповић, 14. септембра 2022. године одржано је предавање под називом „Гирилица – писмо Господње“ православног филозофа, публицисте и издавача Владимира Меденице. Гост овог предавања био је и Јован Поповић, син истакнутог српског сликара Миодрата Миће Поповића.

Истог дана, у Свечаној сали „Курсалона“ у Бањи Ковиљачи изведен је концерт Александра Синчука и Српског камерног оркестра под називом „Повратак у завичај“. Овим концертном обележено је 40 година уметничког рада академика Српске академије наука и уметности, композитора, музичког теоретичара и педагога Светислава Божића. Изведене су његове композиције: „Духовна музика за клавир“; „Кроз сан мој тавни и безброј суза наших“, концерт за гудачки оркестар инспирисан делом Милоша Црњанског и „Напеви Багрдана“, концерт за клавир и гудачки оркестар, под диригентском палицом Ђорђа Павловића.

У четвртак, 15. септембра, у Музеју језика и писма у Тршићу отворена је изложба „Војвода Неготинске нахије“ Музеја Крајине из Неготина. Изложба је посвећена славном јунаку из

фесори на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

Након представљања Зборника радова, одржан је округли сто на тему Вуковог приповедачког језикотворства. Своје радове су изложили: проф. др Бошко Сувајдић, др Бранко Златковић, проф. др Милош Ковачевић, проф. др Александар Милановић, проф. др Валентина Питулић, проф. др Михаило Шћепановић и др Ненад Ивановић. Програм посвећен певању уз гусле је саставни део манифестације Вуков сабор од прве године одржавања, 1933. године. Певање уз гусле представља елемент нематеријалног културног наслеђа Републике Србије који је уписан и на Унескову Репрезентативну листу нематеријалног културног наслеђа. Гусларско вече у оквиру овогодишњег програма предборских дана одржано је 17. септембра 2022. године у Свечаној сали Вуковог дома културе у Лозници. Учествовали су чланови Гусларског друштва „Стара Херцеговина“ из Београда и Гусларске секције КУД „Караџић“ из Лознице. Поред гусларских друштава у програму су учествовале и чланице Етно групе „Богојављенска ноћ“ из Бијељине. Поздравну реч у име Центра за културу упутио је Горан Вилић, кустос историје у Музеју Јадра.

Завршна свечаност овогодишњег 89. Вуковог сабора одржана је у недељу, 18. септембра, традиционално, на Саборишту у Тршићу. Пред саму свечаност, у 10.30 часова, у Научно-образовно културном центру „Вук Караџић“ у Тршићу, публика је могла да присуствује отварању изложбе „Меша Селимовић – избор докумената“ Државног архива Србије, поводом четрдесет година од смрти Меше Селимовића. Аутори изложбе су Јелица Рељић, Александар Марковић и Никола Аџић. Поздравну реч присутнима упутио је мр Снежана Нешковић Симић, директорка Центра за културу, а изложбу је отворио Дарко Опалић, архивист и сарадник на изложби.

Подизањем заставе Вукових сабора и „Химном Вуку“ Стевана Стојановића Мокрањаца, у извођењу хора Гимназије „Вук Караџић“ из Лознице на отвореној позорници Саборишта у Тршићу, одржан је програм завршне свечаности 89. Вуковог сабора. Поздравну реч упутио је градоначелник Лознице, Видоје Петровић, а традиционалну саборску беседу одржао је проф. др Јован Делић, дописни члан Српске академије наука и уметности.

Након беседе посетиоци су могли да уживају у представи „Игре Васка Поле“ – у част стогодишњице његовог рођења, у режији Марка Станића, по сценарију Кристине Ђуковић. Учествовали су Ненад Ђурић, Александар Срећковић Кубура, Јована Јелић, Зоран Ђосић, Земунски камерни оркестар и Мешовити хор „Ноктурно“ под диригентском палицом Ђорђа Станковића.

Након представе одржано је поподневно саборско посело „Коло за Вука“ у којем су се представила културно-уметничка друштва из Србије која носе име Вука Караџића.

Програме 89. Вуковог сабора подржало је Министарство културе и информисања Републике Србије и град Лозница.

Снежана НЕШКОВИЋ СИМИЋ

Додељен 51. „Златни беоцуг“

Свечано уручење 51. награде „Златни беоцуг“ и Повеље одржано је на Великој сцени Народног позоришта у Београду, 27. јуна 2022. године. Живорад Ајдачић, генерални секретар Културно-просветне заједнице Београда (КПЗБ), која је оснивач „Златног беоцуга“, на почетку обраћања посветио је реч својом говору недавно преминули уметницима – књижевнику и сценаристи Милану Витезовићу и песнику Драгану Мраовићу. Подсетио је на њихов велики значај и плодно стваралаштво, истичући да је Мраовић био дугогодишњи сарадник Заједнице, као и члан жирија ове награде, док је Витезовић био председник КПЗБ.

Ајдачић се осврнуо и на саме почетке Заједнице када је основана (1956), преко прве доделе награде „Златни беоцуг“ (1970) која се додељује као признање ствараоцима, уметницима, научницима, професорима, културним посленицима, меценама културе, ансамблима, установама и организацијама за трајни допринос култури Београда.

Највеће заслуге за оснивање награде припадају њеном идејном творцу, књижевнику Васку Попи, који је дао и име награди, Радомиру Стевићу Расу и Јевти Јевтовићу.

Ове године награду „Изванредни Златни беоцуг“ добило је Београдско драмско позориште, а примио ју је управник Јут Радивојевић, као и

Са свечаног уручења награде „Златни беоцуг“

Међународни филмски фестивал – ФЕСТ. Награду „Златни беоцуг“ добило су појединци: Јелена Бајић Јочић, редитељка и продуценткиња, глумица и продуцент Милош Биковић, а награђени

су још и истакнути позоришни редитељ Александар Николић, познат по режијама атрактивних балета, опера и мјузикала, и Макса Гатовић, музички, телевизијски и филмски продуцент.

„Златни беоцуг“ су добили још: проф. Војислав Аврамовић, музички педагог и културни посленик, др Душко Бабић, књижевник и историчар, проф. др Милан Брдар, филозоф и научни радник, Божидар Велуоис, књижевница, мр Наташа Јовић Тривић, оперска уметница, проф. мр Татјана Олујић, виолинисткиња и музички педагог, Ненад Станковић, академски сликар, часопис „Печат“, као и Славика Трифуновић, посленица културе, помоћница у области културе, а касније медија у Министарству културе и информисања.

Стручни жири је радио у следећем саставу: проф. др Зоран Аврамовић, социолог културе, председник жирија, и чланови: Живорад Ајдачић, редитељ и сценариста, Мирољуб Аранђеловић Расински, композитор, Драган Бабић, публициста, новинар, Милутин Игњатовић, генерални директор ЦИП-а, Срба Игњатовић, књижевник, мр Јадранка Јовановић, оперска уметница.

У жирију су били и филмски редитељ Милан Кнежевић, кореограф балетске уметности Владимир Логунов, сликар Бајо Луковић, новинарка Душица Милановић, привредник Јово Милошевић, новинар и публициста проф. др Миливоје Павловић, сликар Радован Трнавац Мића, као и драматург Миладин Шеварлић.

Они су на седници 15. јуна донели одлуку да „Изванредни Златни беоцуг“ за животно дело добије Мирољуб Филиповић Филимили, ликовни уметник.

Посебно признање – Повељу добила је Фондација „Арс Лонга“ за очување лепих уметности и трајни допринос култури Београда, а награду је у име ове организације примио песник Зоран Богнар. С. В.

ПРОГРАМ РАДА ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ за период октобар 2022 – новембар 2023.

Програм рада усвојен је на 35. Скупу чини Вукове задужбине

Вукова задужбина своје активности темељи на делу Вука Караџића, и то из области српског језика и писма, историје, књижевности, усменог народног стваралаштва, етнологије, етнографије и етномузикологије. Посебну пажњу посвећује унапређивању културе српског језика и ширем окупљању и укључивању младих у програме којима се негују српски језик и писмо, штити наш културни и духовни идентитет и чувају трајне Вукове поруке.

СРПСКИ ЈЕЗИК И ПИСМО

Старање о српском језику и ћирици чини основу Програма и Статута Вукове задужбине. Овај темељни задатак Задужбина остварује преко својих огранака, Трибине Вукове задужбине, Вуковој чииалишћии, сарадњом са школама, библиотекама и културним центрима у матици, иностранству и дијаспори, као и прилозима објављеним у Даници, Даници за младе, листу Задужбина и у својим другим издањима;

Задужбина ће се посебно ангажовати на популарисању ћирилице код ученика основних и средњих школа кроз такмичења која организују огранци Вукове задужбине: Дани ћирилице (Баваниште), Вуково звоно (Лозница); традиционални литерарни и ликовни конкурси које објављују огранци у Нишу и Удружење „Чувари дела Вука Караџића“ у Чачку, На извору Вукова језика (Фондација Жабљак, Шавник, Плужине), Ћирилица – оиледало српске душе, песничка манифестација (Велики Поповац), Дани ћирилице (Сомбор), као и манифестација Песнице народа мој (Ваљево);

Задужбина ће подстицати и помагати расправе и истраживања у вези са актуелним питањима српског језика и писма, као што су: организовање језичких трибина, округлих столова, објављивање стручних публикација и написа у штампи, организовање дијалектолошких истраживања и истраживања народне лексике.

УЧЕШЋЕ ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ У ОБРАЗОВАЊУ, ВАСПИТАЊУ И НАРОДНОМ ПРОСВЕЂИВАЊУ

Покровителство Републичког такмичења ученика основних и средњих школа из српског језика и језичке културе у Тршићу, у оквиру Ђачког Вуковог сабора;

Учешће на Републичком такмичењу ученика основних и средњих школа из књижевности – „Књижевна олимпијада“, које организују Друштво за српски језик и књижевност Србије и Министарство просвете Републике Србије;

Унапређивање рада Вуковој чииалишћии и обезбеђивање већег учешћа ђака из основних и средњих школа на пригодним програмима у Дому Вукове задужбине, као и посете уредника и сарадника Данице и Данице за младе основним и средњим школама, библиотекама и центрима за културу;

Награђивање најбољих ученичких радова на такмичењима основних и средњих школа у Србији које организују огранци Вукове задужбине и друге организације и институције (Друштво Свети Сава, Републичка смотра рецитатора Песнице народа мој, Републичко такмичење ученика средњих школа у беседништву), а тичу се очувања српског језика и писма, културног и духовног идентитета српског народа;

Подстицање истраживачког и сакупљачког рада огранака Вукове задужбине, посебно у раду са младима; унапређивање сарадње огранака са основним и средњим школама и високошколским установама у Србији;

Унапређивање сарадње са клубовима, друштвима, удружењима и другим асоцијацијама Срба у региону, дијаспори и иностранству.

Трибине, округли столови и издавачка делатност

У Дому Вукове задужбине почела је са радом Трибина коју води др Биљана Сикимић. У плану је да се трибине одржавају два пута месечно и да се на њима представљају актуелни научни пројекти значајни за наш друштвени, културни и економски развој, који се финансирају преко Фонда за науку Србије, Матице српске, САНУ, као и пројекти других угледних институција. Вукова задужбина жели да путем циклуса трибина представи јавности неке од ових пројеката и тиме помогне повезивању научних истраживача и институција, али и да широј заједници омогући увид у текуће стање и правце развоја савремене хуманистике;

Представљање Данице за 2023. и Данице за младе XV; књиге Дејан Медаковић Вуковој задужбини, превода Сиоменара Мине Караџић, дигиталног издања Вук и Немци, листа Задужбина и других публикација Вукове задужбине;

Представљање књига насталих у сарадњи са огранцима Вукове задужбине и унапређивање сарадње са Центром за културу „Вук Караџић“ у Лозници и Научно-образовно културним центром „Вук Караџић“ у Тршићу;

Заједно са Музејом Војводине из Новог Сада, објавиће се Зборник радова са међународног научног скупа који је одржан у Новом Саду 5. октобра 2019. године на тему Барања кроз векове. Слојеви културе Барање;

Израда Именској и Предметној рејисџира за Прејиску Вука Стеф. Караџића, објав. у 13 књига;

Објављивање Библиографије Данице Вукове задужбине (1994–2021) – аутор Наташа Јовановић;

Објављивање Каталога – Дарови Вуковој задужбини (аутор: Станко Костић);

Издавање два броја листа Задужбина – бројеви 112 и 113 (Славо Кривошевић, главни и одговорни уредник).

ОГРАНЦИ ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ

Унапређивање сарадње и заједничког рада организација и удружења из области културе и образовања и огранака Вукове задужбине на већем ангажовању и укључивању младих, нарочито ученика основних и средњих школа у активностима којима се чува и штити културни и духовни идентитет, баштина и напредак српског народа, у духу трајних вредности Вуковог дела;

Помоћ огранцима Вукове задужбине у дијаспори и иностранству на унапређивању рада и сарадње са асоцијацијама Срба у региону и дијаспори, а посебно са оним огранцима који организују допунску наставу на српском језику;

Помоћ и подршка огранцима Вукове задужбине и асоцијацијама Срба у свету на унапређивању међусобне сарадње, остваривању програмских циљева и обележавању значајних јубилеја и годишњица;

Оснивање нових и оживљавање рада постојећих огранака у Србији (Алексинач, Косовска

Митровица, Аранђеловац, Ужице, Апатин, Сурботица, Велико Градиште), Републици Српској (Бања Лука, Требиње, Источно Сарајево, Бијељина), дијаспори и региону (Беч, Дизелдорф, Скопље, Тршић).

НАУЧНИ СКУПОВИ И ДРУГЕ АКТИВНОСТИ У ОБЛАСТИ КУЛТУРЕ, НАУКЕ И УМЕТНОСТИ

Вукова задужбина, заједно с огранцима и сродним организацијама и институцијама у матици, укључиваће се у научне расправе о важним питањима из историје, културе, народне књижевности, етнологије, етномузикологије и етнографије на духовном простору српског народа;

Учешће у манифестацијама које се организују у Београду и по свом карактеру блиске су делатностима Вукове задужбине (Дани европске башћине);

Учешће у организовању 90. Вуковог сабора и 52. Ђачког Вуковог сабора у Тршићу;

Сусрети са славистима – учесницима Скупа славистица – семинара за српски језик, књижевност и културу, који се одржава у Београду, у организацији Међународног славистичког центра на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

НАГРАДЕ ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ

Вукова задужбина у 2023. години уручиће своје редовне годишње награде: за науку и за уметност за 2022. годину.

ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ЗНАЧАЈНИХ ГОДИШЊИЦА И ДАТУМА

Вукова задужбина ће се током 2022–2023. године укључивати у програме обележавања значајних датума и годишњица из наше прошлости, као што је обележавање 125 година од преноса Вукових посмртних остатака из Беча у Београд, 100 година од рођења Дејана Медаковића и 100 година од рођења Васка Попе. Тим поводом организоваће трибине, тематске расправе, конференције за новинаре, а посебни прилози биће објављени у листу Задужбина и Даници.

ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ СРЕДСТАВА

Допринос донатора, задужбинара, добротвора и великих добротвора остваривању програма Вукове задужбине и њеном пословању;

Подршка надлежних органа и институција Републике Србије у остваривању програма Вукове задужбине;

Подршка и помоћ других организација, институција и појединаца у активностима Вукове задужбине и њених огранака;

Сарадња са појединим организацијама и институцијама на заједничким пословима у остваривању усвојених програма и планова рада Задужбине.

САЈТ ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ

Садржински и визуелно биће настављено обогативање сајта Вукове задужбине – www.VukovaZaduzbina.org 1987 – као и представљање њених активности на друштвеним мрежама, како би се редовно и квалитетно информисала ђородица задужбинара и најшира јавност о остваривању програма Вукове задужбине и активностима њених огранака и фондација Вукове задужбине.

Студенти-волонтери Филолошког факултета у Београду наставиће рад на представљању активности Вукове задужбине на друштвеним мрежама (Инстаграм, Твитер, Фејсбук). ■

Спомен-обележје словеначком лингвисти

Откривен споменик Јернеју Копитару

У Београду је 23. марта 2022. године, на углу улица Палмотићеве и Џорџа Вашингтона откривен споменик Јернеју Копитару, блиском пријатељу и сараднику Вука Караџића. Овом свечаном догађају присуствовали су и градоначелник Љубљане Зоран Јанковић и архитекта Рок Жидаршич. Подсетимо да је у Љубљани, испред храма СПЦ Светих Ћирила и Методија, 8. јула 2016. године подигнут споменик Вуку Караџићу.

Јернеј Копитар је био словеначки лингвиста и слависта и члан бечке дворске књижице и цензор словенских и новогрчких књига. Радио је на стварању заједничког књижевног језика Словенаца, а помагао је Вуку Караџићу у обликовању српског књижевног језика. Захваљујући Јернеју, у Бечу су 1913. године покренуте и Српске новине.

Копитар се рано заинтересовао за српску народну поезију, којој се дивио, нарочито после упознавања и дружења са Вуком Караџићем. Њихов сусрет десно се 1813. године у Бечу, где је дошао млади Вук као избеглица из Србије. Тада је он написао свој први текст у облику писма Карађорђу, и дао да га објаве српске новине. То је био разлог да се Копитар заинтересује за Вука и позове га на разговор 1813. године.

Копитар је помогао Вуку да изда први Српски рјечник. Две године касније, 1816, вратио се Вук у Беч са импресивном језичком грађом довољном за повећу књигу. Вук и Копитар су неколико месеци свакога дана заједно прелазили са речи на реч. Притом је Вук читао и тумачио значење поједине речи, а Копитар када би разумео њено значење, преводио је на немачки и латински језик. За четири године рада, Вук Караџић је радећи неуморно и са посебном енергијом поставио темеље српског језика и правописа, и афирмисао богату српску народну књижевност и посебно дивне српске народне песме. До краја Копитаревог живота, међу њима је владало изузетно пријатељство. Чини се да ништа није могло помутити то искрено пријатељство, које је било благородно за књигу и за српску науку. С. В.

Гостионица код Србске круне, данас Библиотека града Београда, 1876.

ности и несугласица. Аутор се до такоа и анегдота о кнезу Милошу и другим виђенијима грађанима, али и о обичним људима и њиховој свако-

дневици. И овде је потврђено да је у Београду увек присутан сусрет Истока и Запада.

Кашарина ГРАНАТА

Отргнуто од заборава: књиге о Београду

(Михаило С. Петровић: Како је ђосџао Беоџра, Борбе сџарој Беоџрага и Беоџрад ђре сџо ђодина, 2020–2021. Порџалибрис, Беоџраг)

Београдска издавачка кућа Порџалибрис у библиотеци „Отргнуто од заборава“ објавила је три веома занимљиве књиге у вези са престоним градом, из пера Михаила С. Петровића. Реч је о књигама „Како је постао Београд“, „Борбе старог Београда“ и „Београд пре сто година“, које су заправо једна својеврсна трилогија.

Михаило С. Петровић рођен је почетком 20. века, а преминуо је 1949.

године. Био је српски новинар и председник Удружења новинара Србије, писао је за „Политику“ и покренуо је емисију „Глас Југославије“ на ВВС у Лондону. Посебно се бавио историјом штампе и развојем новинарства. Објављивао је текстове о Београду и историји своје земље.

Поменуте књиге су резултат дугогодишњег истраживања Михаила С. Петровића, које и после толико година интересује ширу читалачку публику. Последњих неколико година Београд и његова историја су инспирација многих аутора, који су можда своје идеје пронашли баш у текстовима Михаила С. Петровића.

Издавачка кућа „Порталибрис“ међу 500 наслова 220 аутора, сврстала је и Петровићева дела „Како је постао Београд“, „Борбе старог Београда“ и „Београд пре сто година“.

Књига „Како је постао Београд“ је збирка чланака који се баве првим

веком Београда, говори о томе где су пронађени фосили мамута и првог Београђанина, где се налазило прво београдско насеље, ко су били Трибали и Келти и како се дошло до имена Сингидинум.

На ову књигу надовезује се књига „Борбе старог Београда“ која обрађује најстарију прошлост овог града који је одувек био на раскршћу трговачких и освајачких путева, његову бурну историју од појаве Келта, преко владавине Римљана, Хуна, Турака, до ослобођења 1862. године. За све то време Београд је мењао архитектуру, рељеф, структуру становништва.

Михаило С. Петровић у делу „Београд пре сто година“ (1930), осветљава период напретка града двадесетих и тридесетих година 19. века, у коме живе Срби, Турци, Јевреји, Цинцари, Роми... Престонички живот је био узбудљив, богат и разнолик, а у исто време напет, пун сукоба, опа-

ШАЈКАЧА И ШАЈКАШИ

Порекло и значење српске капе

У 23. броју листа „Задужбина“, из 1993. године, Миле Недељковић (1941–2009), врсни етнолог и дугогодишњи сарадник листа „Задужбина“, објавио је шири текст под насловом „Шајкача, порекло и значење српске капе“. У њему је детаљно описао историјат настанка и битне карактеристике шајкаче и истакао да је свака културна тековина на својеврстан начин сведочанство не само сопственог развоја и судбине, већ и целог историјског и цивилизацијског тока који ју је изнео, па тако и одевање. Шајкача, каже Миле Недељковић, у нашој народној ношњи заузима по свему особено место, јер важи за српску националну капу, има своју дугу и ломну историју која је истовремено и подсетник на историјску судбину народа чије је знамење постала, јер је данас неспорно да је шајкача тако изразит део српске народне ношње да се може узети као синоним за Србина.

Шајкача

Шајкача је назив за војничке капе, уведене у Србији као део војне и чиновничке униформе, настала седамдесетих година деветнаестог века. Шајкача већ век и по представља српски знамен, део народне ношње и део идентитета српског народа.

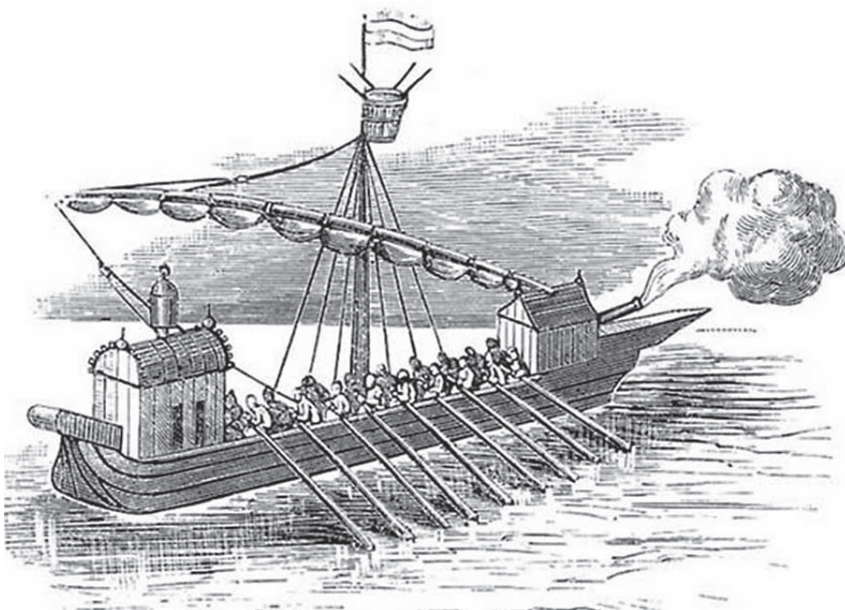
Као део српске војничке униформе шајкача је у Србији уведена 1876. године и то је била све до краја Другог светског рата. Као капа за војнике уведена је прописом у Србији 1870. године. У правилима о ратној спреми народне војске, које је 6. октобра 1877. године потписао министар војни Сава Грујић, стоји да народни војници од државе добијају, између остале спреме, за главу – шајкашку капу. По уредби из 1896. шајкача је тамноплава (и данас се виђа у тој боји као део народне ношње), а по уредби из 1908. године Српска војска уводи сивомаслинасту униформу, чији је шајкача саставни део.

За установљење шајкаче, као и сам њен назив, од пресудног је значаја капа коју су носили Срби граничари у Шајкашкој. Назив Шајкашка (у значењу: земља шајкаша) сачувао је спомен на српске ратнике – лађаре који у Подунављу имају дугу и блиставу историју. Шајкача је, дакле, названа по шајкашима, а они по шајци, бродињу на којем су овековечени.

Шајкаши су били професионални, речни ратници који су оставили дубок траг у историји српског народа. Они су, као добровољачка војска, радо

пристајали да ступају у хришћанску аустријску војску, сањајући да ће тако ослободити и властиту земљу од Турака, што је и бечки двор врло вешто користио. Име шајкача, дакле, чува сећање на српске борбене речне јединице припаднике службе Аустроугарске монархије са подручја Баната у 18. веку. Ови војници, шајкаши, деловали су у водама Дунава, Тисе, Саве и Мориша на граници са Отоманским царством. Носили су капе које су обилом врло подсећале на бродове који су називани шајкама. Треба истаћи да је шајка, нарочити ратни бродињ, у овом времену био у употреби и на рекама црноморског слива.

Почетком XVIII века српски шајкаши, који су се после Житванског мира (склопљеног 1606. године) налазили под управом свога племства, стационирани су у Коморану (шест чета), Ђеру и Естергому (по две), одакле их Аустрија преселила, на основу одлуке од 19. фебруара 1763. године, у југоисточни део Бачке, у гау што заклапају Дунав и Тиса, образујући од њих граничарски шајкашки батаљон у оквиру Војне крајине. Шајкашки батаљон ће ту господарити на овим рекама, док шајкаши буду Бечу потребни, све до укидања шајкашког батаљона 1852. године, када ће се преиначити у пешадијски батаљон, који ће се такође укинути када се развојачи Војна крајина (1873. године). Као историјски спомен на храбре српске речне ратнике шајкаше остао је назив тла између Тисе и

Шајка

Дунава Шајкашка, која је тако названа по њима.

Својим војевањем шајкаши су оставили траг на многим европским рекама на којима су се борили са својим лађама које су се звале шајке. Шајком се, осим врсте чамца са два или четири весла, назива речни ратни брод, који је био у употреби од XV до XIX века. Шајкаши су одиграли значајну улогу у Мађарској буни 1848–1849. године, борећи се на страни Срба за очување њиховог имена и националног идентитета у Аустријској царевини. Тада су им се у тој побуну прикључили и бројни добровољци из Шумадије. Они су се у Шајкашкој области први пут срели са шајкашом

капом, коју су на повратку у Србију понели са собом.

С временом је шајкашка капа добила скраћени назив шајкача, и она је постала видљиво војничко обележје, а за трећепозивце, који су позивани само у времену када је државни и национални опстанак био довођен у питање – једино војничко обележје.

Шајкача је, као капа војника, убрзо широко прихваћена. Она је била на глави српских ратника у бојевима 1876–1878. године, отада је почело и њено нагло проношење и прихватање у новоослобођеним крајевима, да би 1912. „освојила“ Косово и Скопску Црну гору. Како је духовно и слободом текло Српство обједињавано та-

Српски војник са шајкачом на Крајпуташу

ко је текло ширење и прихватање овог одевног знака српске народности, истиче Миле Недељковић.

После Првог светског рата шајкача је као саставни део војничке униформе коришћена и у Југословенској војсци. Након априлског слома Краљевине Југославије, шајкачу као капу носе припадници оба антифашистичка покрета – Југословенска војска у отаџбини и Народноослободилачка војска Југославије. Шајкача је као део униформе, после Другог светског рата, у Југословенској армији замењена титовком која је током рата фаворизирана од стране партизанског покрета. Током ратова деветдесетих година прошлог века на подручју бивше Југославије многи српски добровољци и припадници добровољачких формација носе шајкаче, а у војсци Републике Српске је коришћена као саставни део официрске униформе у маскарном дезену.

Шајкача је врста капе од материјала „шајак“ који се прави од вуне те је zgodна за ношење и лети и зими јер држи константну температуру главе. Зимом, бочне стране шајкаче могу да се спусте на уши. Згодна се и савија, те се може носити и испод нарамењаче или за опасачем. Најчешће је сивомаслинасте боје, што асоцира на војску, али може бити и других боја, плава, или теget.

Данас се шајкача најчешће може видети на главама старијих мушкараца у сеоским срединама, на вашарима и сајмовима и у свим другим приликама где се људи сусрећу и друже. Млади, углавном, носе шајкачу приликом наступа у културно-уметничким друштвима и сличним манифестацијама.

Славко ВЕЈИНОВИЋ

Наступ СКУД „Вук Караџић“ из Трста са шајкачама (снимио Жика Николић)

ВУКОВЕ НАРОДНЕ ПОСЛОВИЦЕ

- Ако је њреша, није судњи дан.
- Ако комшијска кућа њори, њи њази на своју.
- Ако не њочнеш, нећеш ни завршињи.
- Ако не умеш ковањи, а њи њомози дувати.
- Ако не ухвањи за њлаву, за реј никад.
- Ако свако уради онолико колико је сњособан, неће народ њројасњи.
- Ако хоћеш коња да њознаш, њодај му власњи.
- Ако чиниш добро, не ударај у велико звоно.
- Без слује се краљевсњиво не њрави.
- Бесједи у вњњар.
- Бибер је зрно малено, али њред њосњогу излази.
- Блањо храбром коме Боњ њомања.
- Боњњи једе кад хоће, а сиромах кад може.
- Бој не бије свињњило оружје, већ бој бије срце у јунака.
- Боље је доброња служињи нењо рђаву зањовиједати.
- Боље је нењраво њрињњњи нењо нењраво чинињи.
- Боље је нињња не знањи нењо којекако.
- Боље је с њамећу нењоли са снањом.
- Ваља зањњи, ња зањјевати.
- Вањњра и слама не моју у близини сњњајати.
- Вањњра се сламом не њаси.
- Вино и сњњарца зањњра.

- Високо њолеће, ал' на ниско њага.
- Вњњњар кањом њњјера.
- Вога није ни у чизми добра.
- Вога свашњња оњјере до црна образа.
- Вога све њере осим њријеха.
- Воге и злобе никад неће несњњати.
- Волим с мудрим њлакањи нењо с лудим њјевањи.
- Вук длаку мијења, али њуди никада.
- Вук на вука ни у њори неће.
- Гвожђе се кује док је вруће.
- Глад и курјака из шуме ињћера.
- Гладан курјак усред села иде.
- Гријех иде из усња, а не у усња.
- Дављеник се и за сламку хвања.
- Далекo од очију, далекo од срца.
- До њроба: леле! А од њроба: ко ће к мене?
- Добра жена њразну кућу чини да је њуна.
- Добра овца мноњо не блеји, али мноњо вуне даје.
- Доњоворна је најбоља.
- Док дијењше не зањлаче, мањи ња се не сјећа.
- Док срце не заболи, не може око зањлакањи.
- Дрва у шуму носи.
- Држи ријеч ка' и решњњо вогу.
- Дуњ је зао друњ.

- Ђаволу њакла не мањка.
- Ђе је слоња њњу је и Божиј блањослов.
- Ђе је срећа њњу је и несрећа, ње несрећа њњу и среће има.
- Ђе маријањи звече, филозофи муче.
- Ђе се њод њуњи онђе вањњре има.
- Жени сина кад хоћеш, а кћер угај кад можеш.
- Женињи се млад рано је, а сњњар доцне је.
- За злом њевојком реци добро, а за добром како њи драњо.
- Зајам се дава да се врће.
- Занањњ је у невољи храна.
- Зао њочњњак, зао и свршењњак.
- Злањњо се у вањњри њробира.
- Зло брзо дође а њолако њође.
- Зло је ко не зна а учњњи се не да.
- Из њоњњочића бива ријека.
- Јабука коња доцкан сазри, дуњо сњњоји.
- Једна ласњња не чини њролеће.
- Једно зло друњо њоњеже.
- Језик лаже, срце исњњину каже.
- Јунакова мајка најњрије зањлаче.
- Кад Боњ хоће коња да казни, најњрије му узме њамењи.

ЛЕТОПИС ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ 111

Уторак, 1. март 2022.

На иницијативу Вукове задужбине и Издавачке куће *Прометей*, у Дому Вукове задужбине основан је Одбор за обележавање стогодишњице рођења Дејана Медаковића – научника, историчара уметности, историчара културе, јавног радника, књижевника...

У Одбор су ушли представници Министарства културе и информисања, градова Новог Сада, Београда и Сремских Карловаца, САНУ, Матице српске, Филозофског факултета у Београду, Галерије Матице српске, чланови породице и низ личних пријатеља Дејана Медаковића. Том приликом усвојен је и оквирни програм рада на обележавању ове значајне годишњице.

Петак, 4. март

Матица српска и Вукова задужбина организовале су, у Свечаној сали Матице српске, трибину под називом Сећање на др Миодрага Матицког. У програму су учествовали: проф. др Драган Станић, проф. емеритус др Марија Клеут, проф. емеритус др Душан Иванић и проф. др Бошко Сувајцић.

Понедељак, 28. март

Одржана заједничка седница Управног и Надзорног одбора Вукове задужбине на којој су разматрани и усвојени: Финансијски извештај Вукове задужбине за 2021. годину и Основне финансијског плана за 2022. годину. Такође, Управни одбор разматрао је и активности на остваривању програма Вукове задужбине и донео више одлука из своје надлежности.

Среда, 6. април

Институт за књижевност и уметност из Београда и Дучићеве вечери поезије из Требиња организовали су научни скуп „Мит, традиција и симбол у поезији Милоша Црњанског“, који је одржан у Требињу 6. и 7. априла. Учествовало је више научника из Србије, Црне Горе и Републике Српске. У оквиру пратећих активности, на скупу је промовисан зборник посвећен поезији Мирослава Максимовића, који су уредили др Светлана Шеатовић и др Марко М. Радуловић. Говорили су проф. др Јован Делић, проф. др Предраг Петровић и уредници зборника.

Петак, 8. април

Награда „Момо Капор“ уручена је књижевници Весни Голдсворти за роман „Гвоздена завеса – Љубавна прича“ (Геопоетика) у Скупштини града Београда.

Весна Голдсворти (на рођењу Бјелогрић) српска је књижевница, рођена у Београду 1961. године и до сада је издала пет запажених књига на енглеском језику, које су преведене на 20 светских језика.

Плакету добитници уручио је песник Матија Бећковић, председник Управног одбора Задужбине „Момчило Момо Капор“.

Среда, 4. мај

У Задужбини Илије М. Коларца приређено је књижевно вече *Данице и Даннице за младе* за 2022. годину. Учествовали су уредници Бошко Сувајцић и Гордана Малетић, као и сарадници у овим публикацијама: Зона Мркаљ, Валентина Питулић, Бранко Златковић, Константин Ађанин, Божидар Пешев и други.

Петак, 13. мај

У Вуковом дому културе у Тршићу отворен је 51. Бачки Вуков сабор, који је трајао до 15. маја. 2022. године. Програм манифестације је био посвећен ђацима и њиховом стваралаштву. Намера је да се кроз мноштво програма и радионица школарцима приближи наша богата баштина и традиција и да је на модеран начин учинимо блиском и разумљивом младима. На овај начин учесници Сабора били су у прилици да се боље упознају са вредностима народа којем припадају и језиком којим пишу и говоре.

Субота, 14. мај

Манифестација „Музеји за 10“, под слоганом „Моћ музеја“ осма по реду одржана је од 14. до 20. маја. Обухватила је обележавање Међународног дана музеја, Европске ноћи музеја и Националне недеље музеја.

Током седам дана, колико је трајала манифестација, програм је одржан у више од 60 градова и места Србије. Представило се више од 120 учесника на око 180 локација, уз бројне садржаје за посетиоце.

Субота, 21. мај

У ОШ у Баваништу свечано су уручене награде најуспешнијим ученицима конкурса „Дани ћирилице Баваниште“. Ове године на конкурс у Баваниште је стигло укупно 2.725 радова, од тога 309 литерарних радова, 599 илустрација, 1.626 иницијала и калиграфских радова, 101 вез и 90 лутки.

Петак, 3. јун

Жири Жичког духовног сабора „Преображење 2022“, који је ове године одржан по 31. пут у Краљеву и манастиру Жичи, одлучио је да се овогодишња „Жичка хрисовуља“, као највише признање Сабора, додели песнику Радету Танасијевићу из Дражевца код Обреновца. У образложењу жирија, који је радио у саставу Никола Вујчић, Дејан Алексић, Милош Милишић, Ана Гвозденовић и Драган Хамовић (председник), истакнуто је да Раде припада ретком соју *истињских ђесника земље* и да је његова поезија у знаку колебања између потребе одстанка и потребе одласка, у сталној игри замене места присутних и одсутних појава.

Четвртак, 16. јун

У Вуковом дому културе у Лозници одржана је Свечана академија на којој је обележен Дан *ирага Лознице*.

Среда, 3. август

На завршној седници 1. августа 2022. године, жири Бранковог кола у саставу: Ненад Грујић, Иван Лавић и Растко Лончар, једногласном одлуком прогласио је овогодишње добитнике награде „Стражилово“: Божидар Мандић – за укупно песничко, прозно и уметничко дело; Данијела Регојевић (књига „Сјеноход“) и Драгана Лисић (књига „Траговима...“) – за најбоље песничке првенце објављене у Бранковом колу. Специјална награда „Стражилово“ припала је панорами поезије Јака Змај-Јовине гимназије у Новом Саду. Награде су добитницима свечано уручене код споменика Бранку Радичевићу, рад вајара Јована Солдатовића. Овогодишње Бранково коло, 51. по реду, трајало је од 9. до 19. септембра у Сремским Карловцима, на Стражилову и у Новом Саду.

Уторак, 16. август

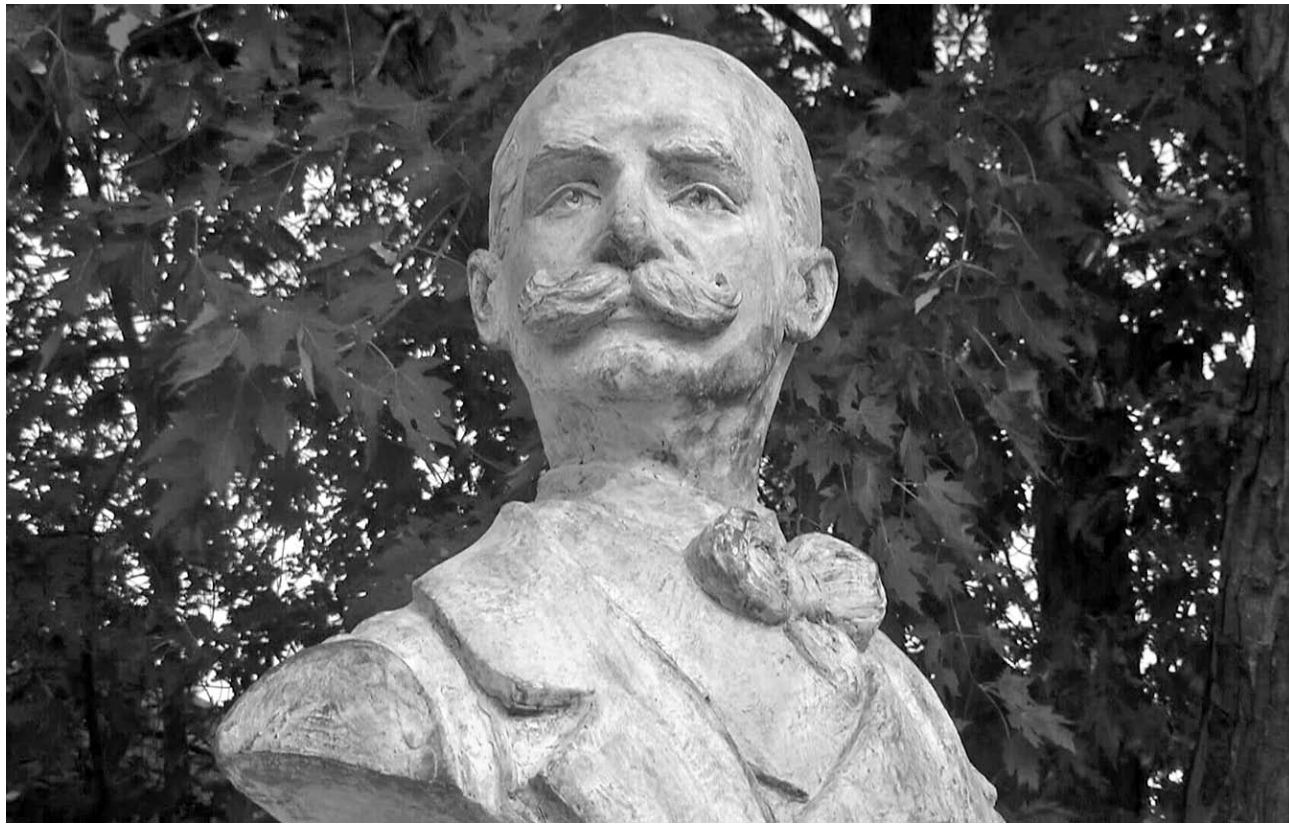
Под слоганом „На три корака од врха неба...“ одржане су *Рашке духовне свечаности* које су трајале од 15. до 21. августа. Развијајући свест о сопственим културним вредностима и креирању културног идентитета, ова манифестација је израсла у једну од најуспешнијих и најзначајнијих у земљи. Од 2000. године на Рашким ду-

Четвртак, 15. септембар

У Галерији науке и технике САНУ отворена је изложба Станка Костића, уметника фотографије из Београда, члан УЛУПУДС-а и добитника награде Вукове задужбине за уметност 2019. године, под називом „Народни неимари Србије – руком, по мери“. На поставци је приказано шездесет уметничких фотографија које говоре о човеку градитељу који подиже кров за себе и своју породицу. Изложба је била отворена до 1. октобра, а пратио је богати каталог за који је текст написао архитекта Живојин Бата Кара-Пешаћ.

Четвртак, 22. септембар

У Вуковој задужбини, у оквиру Дана европске баштине 2022, организовано је представљање „Данице за младе“, „Дана ћирилице“ и дела Вука Стефановића Караџића и Мине Вукомановић Караџић. У програму су учествовали Љилиана Симић, уредница Вуковог читалишта, Гордана Малетић, уредница „Данице за младе“, и писци: Весна Алексић, Весна Гајевић Бутрић, Божидар Пешев и Милутин Ђуричковић. Током сусрета, учесници су упознали ученике основних школа са делом и ликом Вука Караџића, Мине Вукомановић Караџић, а била је то и прилика за читање стихова и одло-

Биста Станислава Биничког у Јасици

Беседео је Видоје Петровић, градоначелник Лознице. У име Вукове задужбине свечаној седници присуствовали су Душица Матицки и Славко Вејиновић.

Уторак, 28. јун

У Свечаној сали Дома Вукове задужбине представљена је књига Бошка Сувајцића *Кључ од Косова* (Београд, Албатрос плус 2021). О књизи су говорили Јагош Ђуретић, издавач, проф. др Мина Ђурић и Бошко Сувајцић, аутор.

Уторак, 12. јул

У Дому Вукове задужбине обележена је годишњица рођења Вилхелмине Караџић Вукомановић, даровите сликарке и песникиње, ћерке Вука Стефановића Караџића и његове супруге Ане Марије Краус. Мина се бавила и преводилаштом и тако је свету учинила доступну богатом ризницу српске усмене баштине. У Вуковом дому, на пригодној свечаности, представљен је „Споменар“ Мине Караџић Вукомановић. У програму су учествовали: Љилана Симић, уредница Вуковог читалишта, проф. др Бошко Сувајцић, председник Скупштине Вукове задужбине, ученици ОШ „Никола Тесла“ из Београда и библиоотекарка Александра Дракулић.

Среда, 27. јул

Биста Станислава Биничког, прослављеног српског композитора, постављена је у дворшћу истоимене школе у његовој родној Јасици, недалеко од Крушевца, 27. јула. Биста је дело академског вајара Томе Коматине који је урадио и споменик Станислава Биничког на Тргу косовских јунака у Крушевцу. Бисту је, на 150. годишњицу рођења великог диригента и уметника, открио његова чукунунука, Стевана Јосифовић, након чега је положено цвеће.

Четвртак, 1. септембар

Традиционални „Скуп слависта“ отворен је на Филолошком факултету у Београду. Трајао је до 21. септембра и на њему је учествовало 60 студената српског језика са универзитета из 17 земаља: Белорусије, Бугарске, Велике Британије, Данске, Италије, Кине, Мађарске, Северне Македоније, Немачке, Пољске, Румуније, Русије, Словачке, Словеније, Украјине, Француске и Чешке. Током семинара, студенти су могли да прате предавања из српског језика, књижевности и културе, као и курсеве из савременог српског језика и књижевности, уз курсеве народних песама и игара и других програма и активности.

мака из романа и прича објављених у „Даници за младе“ XIV. Представници „Дана ћирилице“ позвали су младе ствараоце да учествују са својим радовима на конкурс ове културне манифестације која се сваке године одржава у Баваништу.

Понедељак, 3. октобар

У Дому Вукове задужбине уручене су награде за науку и за уметност за 2021. годину. Награду за науку добио је Марко Недић за књигу *Кријички описи, описи о српској љези*, Академска књига, 2020, а за уметност награду је добила Јелена Ковачевић, за књигу песама *Сирадања*, издавач „УГ Јадовно 1941“, Бања Лука, 2021. О лауреатима и награђеним делима говорили су проф. др Слободан Грубачић, дописни члан САНУ, председник Одбора за науку, професор Светислав Божић, дописни члан САНУ и председник Одбора за уметност, и проф. др Бошко Сувајцић, председник Скупштине Вукове задужбине и члан Одбора за науку.

Четвртак, 6. октобар

У САНУ су свечано уручене награде из Фонда Задужбине Бранка Ћопића за дела високе уметничке вредности, објављена у 2019. и 2020. години.

За дело објављено 2020. награђени су Злата Коџић за збирку песама *Галал* и Драган Стојановић за роман *Тамна ључина*. За дело објављено 2019. године повеље су уручене Дејани Николић за збирку песама *Календар* и Драгану Марковићу за збирку поезије *Камен, љајир, маказе*. О награђеним делима говорили су чланови Управног одбора Задужбине.

Петак, 7. октобар

Одржана Трибина Вукове задужбине на којој је представљен пројекат Матице српске *Обредна исхрана у Војводини: енциклопедијски речник ѡермина*. Говорили су: др Милина Ивановић

Баришић (руководилац пројекта, Етнографски институт САНУ) и др Нина Аксић (Етнографски институт САНУ).

Петак, 7. октобар

Велика монографска изложба посвећена стваралаштву Уроша Предића, једног од најистакнутијих националних сликара, отворена је у Галерији Матице српске у Новом Саду. Изложено је више од 100 Предићевих слика и око 140 експоната о животу уметника – фотографије, писма, сведочанства, награде, као и сликарски портрети које су урадили пријатељи уметници. Изложбене су и кључне слике: *Весела браћа*, *Девојка на ситуденцу*, *Косовка девојка*, *Херцеџовачки беџуници*... Изложба је отворена до краја јануара.

Среда, 19. октобар

У Медвеђи је одржан стручни скуп „Савремена епска поезија и гусларско извођење као део УНЕСКО баштине“, који је у виду пројекта подржало Министарство културе и информисања. Скуп је организовао Културни центар општине Медвеђа у сарадњи са локалном самоуправом. Др Данка Лајић Михајловић у име Института за музикологију САНУ представила тему „Савремено гусларско стваралаштво и интерпретација“. Бранко Златковић говорио је на тему „Представа жене у традиционалној и савременој епској поезији“ са посебним освртом на гусларску поезију из вуковске традиције, а Бошко Сувајцић приказао је најинтересантније примере гусларског извођења од почетка 19. века ка савременом добу, указујући да су српске гусле и епска поезија неизоставни део српског културног идентитета.

Недеља, 23. октобар

Након две године паузе у Београду је отворен Сајам књига, 65. по реду, уз учешће око 400 излагача, под слоганом „Повратак написаних“. Током трајања Сајма публика је могла да присуствује и учествује у дискусијама, трибинама и промоцијама. Почасни гост манифестације била је Румунија, а Фестивал у славу књиге отворили су драматург Душан Ковачевић и писац Мирча Динеску, као представник земље госта. Уз домаће издаваче, представили су се и издавачи из Црне Горе, Хрватске, Босне и Херцеговине, Италије, Мађарске, Немачке, Белорусије, Кине, Ирана, Швајцарске, Марока, Египта, Индије и Пољске. Гости Програма из иностранства били су писци Патрик Бесон (Француска), Ајфер Тунч (Турска), Ђовани Дозини (Италија) и Ђорђе Матић (Хрватска), а у различитим програмима учествовало је више од 40 српских аутора. Разговорима су обележене годишњице Иве Андрића, Васка Попе и Борислава Михајловића Михиза.

Петак, 28. октобар

Одржана је друга Трибина Вукове задужбине на којој је било речи о стратешком пројекту САНУ: *Историја и културно наслеђе српског народа на Косову и Метихији*. Том приликом посебно је представљен потпројекат: *Српски народни говори Косова и Метихије*. На Трибини су говорили проф. др Радивоје Младеновић, руководилац потпројекта, и мастер Анђела Реџић, Балканолошки институт САНУ, Београд.

Петак, 11. новембар

Једна од најстаријих образовних установа у Шапцу, Основна школа „Вук Караџић“ обележила је Дан школе и 135 година од оснивања. Почела је с радом давне 1887. године. Зграда школе сазидаана је у стилу сецесије и представљала је крајем 19. века најбољу и најлепшу грађевину у граду.

У Лозници, Вуковом крају, организована је заједничка свечаност поводом дана школе, које, у исти дан, обележава пет образовних установа. Име ода наше писмености носи и овадашњи Центар за културу „Вук Караџић“ у Лозници и Образовно научни центар „Вук Караџић“ у Тршићу.

Петак, 25. новембар

Одржана је трећа Трибина Вукове задужбине на тему: *Урођени језици и језички варијетети у Србији*. Говорили су др Светлана Ђирковић, руководилац пројекта, др Мирјана Мирић (Балканолошки институт САНУ), доц. др Мирјана Ђорковић, доц. др Стефана Пауновић Родић (Филолошки факултет, Београд) и проф. др Валентина Соколовска (Филозофски факултет, Нови Сад).

Приредила Душица МАТИЦКИ

ОСВЕТЉЕЊА

СТО ДВАДЕСЕТ ПЕТ ГОДИНА ОД ПРЕНОСА ПОСМРТНИХ
ОСТАКА ВУКА КАРАЦИЋА У БЕОГРАДЗвонила звона свих
београдских цркава

Ове године обележава се 125. годишњица преноса посмртних остатака Вука Стефановића Караџића из бечког гроба *Свешћ Марко* у Београд. Овом чину претходила је одлука да се обнови Доситејев гроб и да Доситеј и Вук буду сахрањени десно и лево од западног улаза у Саборну цркву. Двојица великана сахрањена су у саркофазима од рипањског камена, обојица по други пут. Доситеј је сахрањен половином септембра, а Вук 30. септембра 1897. године (према јулијанском календару).

Вук је у Саборној цркви још једном судбина спојила са Милошем Обреновићем: Милош у цркви, а Вук испред ње! Два стуба нововековне државности Србије, срели су се на политичком и књижевном препороду српског народа 20-их година XIX века. Историчари кнеза Милоша сматрају једним од највећих српских државника, а Вук пиониром културног препорода српског народа.

Вук је фебруара 1864. године с частима сахрањен на гробљу *Свешћ Марка* у Бечу. Током друге половине XIX века његов гроб постао је важно место српског културног и националног памћења. Вуков значај за српски народ и за српску културу и то што је био сахрањен у иностранству, утицало је на појаву многих иницијатива да се тело овог великана пренесе у Србију. Препрека је била његова ћерка Мина Караџић, која је истрајавала на томе да гроб њеног оца остане у Бечу док је она жива, па тек после њене смрти да се пренесе у Србију. На пренос Вукових земних остатака у Србију додатно је утицала и одлука аустријских власти да се гробље *Свешћ Марка* измести ради даљег ширења града.

Припреме за пренос тела Вука Караџића почеле су деведесетих година XIX века, при чему је Српска краљевска академија одиграла важну улогу. Идеја где би требало да Вук буде сахрањен било је много (Тршић, манастир Трноша, Београд...). У јануару 1897. године формиран је Одбор за пренос Вукових посмртних остатака, на чијем челу је био Милан Ђ. Мили-

ћевић (председник Српске краљевске академије), а чланови Одбора су били Михаило Валтровић, Јован Јовановић Змај, Никола Пашић, Андрија Гавриловић. Секретар и пријатељ Вука Караџића Александар Сандић дао је предлог да се Вук сахрани у Београду у Саборној цркви, поред Доситеја Обреновића и Ђуре Даничића.

Краљ Александар Обреновић је 2. маја 1897. године потписао прокламацију у којој је објављено да је пренос тела Вука Караџића у Београд планиран за септембар те године, те да ће трошкови преноса бити намирени из државне касе у знак захвалности за Вуково велико дело. Пренос Вукових посмртних остатака под покровитељством државе организовала је Српска краљевска академија, а у реализацију овог великог догађаја укључила се и Матица српска.

У Бечу, на гробљу Светог Марка, 28. септембра 1897. године извршена је ексумација тела Вука Караџића. У присуству лекара кога је поставила бечка власт, отворен је Вуков ковчег, ради утврђивања идентитета покојника. Ковчег и посмртни остаци детаљно су фотографисани, кости су опране у вину, а направљен је и гипсни одливак Вукове лобање. Потом су кости положене у нови бели метални ковчег на који је постављена сребрна плоча са натписом: „Вук Стеф. Караџић, рођен 1787. умро 1864“.

Служба по православном обреду одржана је на гробљу Светог Марка. Следећег јутра, 29. септембра 1897. године, ковчег је, украшен цвешем и великим бројем венаца, у пратњи изасланика из Београда, Матице српске,

Српског академског друштва „Зора“ и Срба са приморја унет у воз. Током путовања воз је заустављан и свечано поздрављан у Пешти, Суботици, Сремским Карловцима и на крају дана у Земуну, тој важној животној станици Вука Караџића.

Церемонија дочека тела Вука Караџића у Београду била је пажљиво организована. Многим иностраним званичницима су послате позивнице да присуствују овом важном државном догађају. Пренос Вукових остатака је имао све карактеристике великог националног догађаја. „Васцели српски народ“ се скупио у Београду 30. септембра 1897. године. Осим Београђана, било је ту и много посетилаца из Србије, Црне Горе, Босне, Хрватске, Македоније... Град је за ову прилику посебно украшен за-

ставама и венцима, а и људи су били свечано обучени. Од момента када је воз са Вуковим телом прешао реку и ушао на територију Краљевине, па све до полагања у гробницу код Саборне цркве, звонила су звона свих београдских цркава. Када је ковчег изнет из воза, Милан Ђ. Милићевић, председник Српске краљевске академије, одржао је говор о значају Вука Караџића за српски народ, а затим је митрополит Михаило са епископима и свештенством одржао кратак помен уз певање Београдског певачког друштва. Свечана поворка с ковчегом се потом упутила према Саборној цркви улицама: Немањиним, Краља Милана, Кнез Михаиловом и Дубровачком (данашњом Улицом краља Петра). Вукови посмртни остаци у 11 сати унети су у Саборну цркву. Обављен је помен,

Гроб Вука Караџића испред Саборне цркве

а затим је митрополит Михаило одржао говор после којег је говорио и министар просвете и црквених послова Андрија Николић. Ковчег је после тога изнет из цркве уз песму Ј. Јовановића Змаја и Ј. Маринковића. Уследило је полагање венаца на гроб, а затим је поново говорио Милан Милићевић који је по завршетку говора открио мермерне спомен-плоче на западном зиду цркве (северно и јужно од портала) уз узвике „Слава им!“ Северно од главног портала налази се Вукова надгробна плоча, а јужно Доситејева. На Вуковој надгробној плочи стајао је натпис: *Под крилом ове цркве почивају смртни остаци Вука Стеф. Караџића 1787–1864/1897*. Свечаност је завршена спуштањем Вуковог ковчега у нови саркофаг. На Вуковој плочи је златним словима написано: „Вук Стеф. Караџић/ отац нове књижевности српске/ рођен у Тршићу 1787/ преминуо у Бечу 1864./ По наредби краља Александра/ пренесен из Беча./ Овде сахрањен 30. септембра/ 1897.“ За избор речи које ће бити записане на гробу Вука Караџића био је задужен Михаило Валтровић.

За српски народ било је веома важно да Вук буде сахрањен поред Доситеја Обреновића, чиме је наглашено трајно сећање на великане српске културе. Сахрањен је у Саборној цркви у Београду, једној од најважнијих цркава у Краљевини Србији, у којој су сахрањени кнежеви Милош и Михаило Обреновић, те Ђуро Даничић. Циљ је, очигледно, био да се Саборна црква претвори у пантеон великих српских националних делатника.

Гроб Вука Караџића је добио карактер јавног споменика. То није место приватне гробне културе, већ је место државне и националне презентације, док и само место гроба (поред Доситејевог) потврђује важност Вука Караџића као српског националног хероја у домену културе. Пренос посмртних остатака Вука Караџића допринео је јачању и развоју националних осећања код Срба. Такође, нови гроб у Саборној цркви је очигледно постављен унутар националног пантеона и трансформисан је у национално обележје.

Славко ВЕЈИНОВИЋ

Тридесет пет година Вукове задужбине

Вукова задужбина ове године обележава велики јубилеј: 35 година од њеног оснивања и рада. У прошлости Задужбина је оснивана два пута, у размаку од 50 година.

Први њуш Вукова задужбина основана је 1937. године, поводом обележавања 150. годишњице рођења Вука Стефановића Караџића (1787–1864). Њен рад се прекида почетком Другог светског рата.

Други њуш Вукова задужбина оснива се 1987. године, поводом обележавања 200. годишњице рођења Вука Караџића. Оснивачка скупштина одржана је 6. новембра 1987. године на Коларчевом народном универзитету, у чијем је раду учествовало више од 500 оснивача и суоснивача, повереника, задужбинара, представника многих удружења, установа и гостију Задужбине.

Вукова задужбина је основана као невладин, самостална народна установа која се бави свим областима народног живота и сиваралаштва, у духу ширајних вредности Вуковог дела. Посебну њажњу посвећује нејавној српској језици, њисма и језичке културе.

Након Оснивачке скупштине, Вукова задужбина је започела свој успешан рад, који и данас траје. То се најбоље може видети у њеној богатој и разноврсној издавачкој делатности. Наведимо тек нека најзначајнија издања:

Синтеза о слојевима култура појединих заокружених просторно-културолошких целина, које суштински доприносе очувању и снажењу културног и духовног идентитета и напретка српског народа.

Рад на овом пројекту започет је књигом „Старо српско рударство“ (2002), а настављен зборницима „Срем кроз векове“ (2007), „Банат кроз векове“ (2010) и „Бачка кроз векове“ (2014). Сада је у току рад на књизи „Барања кроз векове“.

Вукова задужбина објавила је **четири** књиге са избором текстова из дела Вука Караџића, на тему **Српска усмена народна бајина**, на немачком, руском, енглеском и француском језику.

Заједно са Заводом за уџбенике и Матицом српском, Вукова задужбина покренула је још током 90-их година прошлог века едицију **Студије о Србима**, у оквиру које се објављују књиге познатих научника из света. Циљ едиције јесте да се домаћој јавности приближе научни радови славног из света и да се та сазнања уврсте у научни фонд. Вредност ових радова је у томе што имамо прилику да видимо како нас, нашу културу и духовну баштину други виде и вред-

нују. До сада је у оквиру ове едиције објављено двадесетак књига.

У оквиру изузетно вредних издања спада и објављивање **XIII књиге Прејиске**, којом је, после 50 година, заокружен рад на **Сабраним делима** Вука Караџића, најзначајнијем архивском извору за проучавање српске књижевности и културе XIX века. Затим, ту је и књига **О језику и књижевности**, као последња књига из едиције Вукових **Сабраних дела**, која обухвата раздобље од средине 1847. године, па до краја Вуковог живота. Истакнимо и фототипско издање **Ковчежића за историју, језик и обичаје Срба сваштита закона** Вука Стефановића Караџића, који садржи неколико важних текстова, од којих су

Полијелеј у свечаном холу

прва два Вукова (*Срби сви и свуда* и *Бока Кошорска*), док остали обухватају драгоцен фолклорну грађу коју је Вуку послао његов верни сарадник и сакупљач – поп Вук Поповић.

Вукова задужбина је по угледу на **Вуковом бечку „Даницу“**, која је излазила у Бечу 1826, 1827, 1828, 1834. и у Будиму 1829. године, покренула 1994. године српски народни илустровани календар „Даница“ – савремену националну читанку, књигу за народ, за сваки дом, која се чита током целе године. До сада су објављена **29 јогуиша Данице**.

Око овог алманаха окупио се велики број стваралаца и стручњака из најразличитијих области којима се Вук бавио. **Даница** је постала права копча Вукове задужбине с огранцима и задужбинарима у матици, zahraničју и расејању. Она је с временом проширена додатком **Даница за младе**, која од 2010. године излази и као посебно издање и налази се у библиотекама основних и средњих школа у Србији.

Истакнимо и лист **Задужбину**, који Вукова задужбина издаје од 1988. године. Ова публикација препознатљивог изгледа и садржаја прати најважнија збивања у култури, науци, просвети, уметности, народној књижевности, историји и бележи све значајне догађаје из живота народа

Слике на пиластрима улазног ходника

и из народног стваралаштва. У листу сарађују многи познати посленици из области културе, науке, уметности и јавне речи из земље и света. До сада је изашло 112 бројева листа.

Вукова задужбина учествује на **Вуковом сабору, Бачком Вуковом сабору и Књижевној олимпијади** у Сремским Карловцима. У Тршићу Задужбина је један од покровитеља Републичког такмичења ученика основних и средњих школа из српског језика и језичке културе. Задужбина настоји да континуирано унапређује **сарадњу са школама** кроз **Вукову читалоницу**

и покровитељ је многих ученичких такмичења која су посвећена српском језику и ћирилици. Истакнимо **Њакмичења која организују ораници Вукове задужбине** у Лозници (*Вукова звоно*), Баваништу (*Дани ћирилице*), Чачку (*Чувари дела Вука Караџића*), Великом Поповцу (*Песничка манифестација Ћирилица – одлегало српске душе*), Фондација Жабљак, Шавник, Плужине (*Пејровдански њеснички вијенац*), затим ту су и такмичења у Нишу, Тополи, Сомбору и другим местима. Вукова задужбина покренула је своју **Трибину**. У оквиру циклуса *Културно наслеђе* представљају се књиге из области којима се Вук бавио, као и дела добитника награда Вукове задужбине и других значајних издања.

Вукова задужбина оснива своје **ојранке** у земљи, zahraničју и дијаспори и они представљају важан облик њеног рада. Ширећи мрежу ојранка на целом српском културном простору, Задужбина доприноси бољем међусобном упознавању и повезивању српског народа на заједничким и важним задацима којима се штити и чува његов културни и духовни идентитет.

Почев од 1990. године, Вукова задужбина редовно додељује **најраде** за неговање, подстицање и унапређивање књижевног и уметничког стваралаштва, научних и истраживачких пројеката, који заступају поуке и поруке Вука Стефановића Караџића. **Најраде за уметност** додељује се једном аутору за оригинално уметничко дело настало у Србији или иностранству, односно за књижевно дело објављено на српском језику, из научних области којима се бавио Вук Караџић (наука о књижевности, историја, лингвистика, фолклористика, етнологија, етнографија, етномузикологија, географија).

У корпусу важних задужбинских послова улазе и **Саборски дани** Вукове задужбине, иза којих је остало **двдесетак окупљих сјолова** посвећених кључним питањима нашег развоја. На њима је учествовао велики број научних радника, стваралаца у култури, образовању, информисању, издаваштву и другим друштвеним областима.

Оснивањем Вукове задужбине 1987. године, која је по својој форми фондација, дат је посебан подстрек многим организацијама и појединцима, племенитим људима, задужбинарима и добротворима да оснивањем нових задужбина и развојем задужбинарства чине **добра дела – добра ради**.

Славко ВЕЈИНОВИЋ

Праскозорје и друге најлепше речи српског језика

Рајна М. Драгићевећ,
Универзитет у Београду,
Филолошки факултет

Идеја о избору најлепше речи српског језика изникла је из жеље да ученике основних и средњих школа укључимо у активности у вези са манифестацијом *Марш, месец српског језика*, коју је организовало Друштво за српски језик и књижевност Србије, у сарадњи са Катедром за српски језик са јужнословенским језицима Филолошког факултета Универзитета у Београду. Колегиница Весна Ломпар предложила је да од ученика затражимо да изаберу неку реч, а затим је незнатно прецизирао могући захтев – да то буде најлепша реч српског језика

Познато нам је, наравно, да многе лексикографске куће широм света бирају тзв. *Речи године*, писале смо и предавале о томе, али нисмо желеле манифестацију налик тој јер су резултати таквих избора уско везани за осиромашену савремену културу, чије симболе данас представљају фотографије самог себе (*селфи*), електронске цигарете (*вајп*), гледање више епизода једне серије у континуитету (*бинд-вочини*) и сличне манифестације испразног спровођења времена и живота.

Тражећи од ученика да образложе зашто је изабрана реч за њих лепа, поручиле смо им да су сви говорници српског језика равноправни, да свако има права на избор и став у вези са својим језиком и да је свако мишљење меродавно. За само три недеље стигло је 950 речи из свих крајева Србије и из дијаспоре. Из свих села и градова широм Србије, региона, Европе и света стизали су делови душе ове деце која као да су чекала да их неко пита која им је реч најлепша у српском језику. Најчешћи одговор био је *љубав*. Чак 57 ученика послало је ову реч, а за њом по учесталости следи *породица* (26), *срећа* (25), *мајка* (20), *хвала* (16). Учесталост ових одговора указује на чињеницу да речи у вези са породицом и породичним односима још увек представљају, по свему судећи, кључне речи српске културе. Један од главних утисака јесте прилично велик број славенизама, који сведоче о томе да упркос настојањима Вука и његоваца наш народ никада није престао да се диви лепоти ових речи, које су вековима чуване за посебне прилике у којима је потребно испољити нарочиту ерудицију и језичку суптилност.

Многи су најлепше речи оне којима се именују симболи наше националне или православне културе: *бадњак*, *божур*, *ојнишће*, *расковник*, *слава*, *ћирилица* и др. Нека деца су своје најлепше речи разумела као ознаке за појмове који им највише значе, па је тако *бадњак* одређен као „симбол Божића“, *анђео* је „заштитник“, *део* симболизује „чисту душу и невиност“, *душа* је изабрана као „симбол живота и непролазности“, *небо* представља „слободу“, *породица* – „спој и топлину“, *оштра* изазива асоцијације на „најдивније ствари спојене у једно“, *наручје* – „место сигурности и склониште од сваког зла“.

Ако желимо све прикупљене најлепше речи, њихова изворишта и образложења за њихов избор схватити као један макротекст, разумећемо (и још једанпут поновити) да, упркос глобалистичким покушајима да се пољуљају темељне вредности, наша деца, на срећу, уточиште још увек проналазе у својој породици, у своме до-

му, веома су везана за укућане, држе до вредности које носе из куће и кад треба да одреде оно што је најлепше, а они најлепше изједначавају са најважнијим, увек се окрећу ка оном најдубљем у себи, наученом у раном детињству, и готово никад то најлепше не траже у шљаштећим светлима агресивних, испразних медијских садржаја којима су окружени. Избор за најлепшу реч буди наду да породица, па и школа, снажно утемељују нашу децу.

Зашто је *Праскозорје* издвојено као најлепша реч? Трочлана комисија коју смо сачињавале проф. Весна Ломпар, асистент Весна Николић и ја морала се некако одредити за једну реч. Неке су се нашле само на једном списку, неке на два, а само једна реч нашла се на сва три списка – *Праскозорје*. Ова реч се сама наметнула као победник. *Праскозорје* је словенска реч која означава време пред излазак сунца, када зора праска, пуца. Ова слика видљива је и у слојеној творбеној структури те именице. Реч носи дубоку симболику рађања, почетка и наде. У образложењу своје одлуке ученици су писали да им се чини као „да пуца, уз прасак, луска дана који се рађа“, да реч означава „почетак нечега новог, лепог и искрицавог“, као и да се *Праскозорје*

Победници избора за најлепшу реч. Награде су уручене 14. априла 2022. на Филолошком факултету

односи на „нови дан, нови почетак и повратак светлости након таме“, док су неки запазили да та „једна реч описује толико много“. Реч *Праскозорје* задовољава све критеријуме који су задати – значење, звучање, симболика. Звучање јој обезбеђује ономотопеја садржана у основи глагола *Праскаши*. Лепоту форме дугује слојено-изведеној творби јер је настала слагањем творбених основа глагола *Праскаши* и именице *зора*, а затим је на тако добијену основу додат суфикс *-је*, чиме је слагању (композицији) додат извођење (деривација), а то су два најубојачајнија начина творбе речи у српском језику, који се ретко удружују, а као резултат дају веома садржајне, значењски богате, творенице.

Импресивна слика свитања као праска светлости после потпуне таме дала је могућност да ова именица развије више метафоричких значења и да постане симбол за буђење новог, оличење испуњене наде, доказ да вреди живети јер после таме долази светлост, веру да ће бити боље. Ономотопеја праска у основи ове речи носи у себи синестетичку слику јављања светлости која се чује, јер зора прашти и чичи у нашем народу (исп. *чик зоре*), природа и човек уз фанfare дочекују светлост. Склона сам да верујем да би *Праскозорје* било једна од најлепших речи српског језика чак и да смо поставили далеко строже критеријуме за њен избор и да су испитаници били стручници језикозналци.

И на крају – покушаћемо да и у наредним годинама одржавамо манифестације које ће јавно држати будном и које ће нас подсећати на чињеницу да је брига о српском језику у ствари брига о нама самимима.

Рајна М. ДРАГИЋЕВИЋ

Учесници овогодишње манифестације

БОГАТ ПРОГРАМ 51. ЂАЧКОГ ВУКОВОГ САБОРА

Спој старих и модерних вештина

Ђачки Вуков сабор, који организује Центар за културу „Вук Караџић“ у Лозници, одржан је од 13. до 15. маја 2022. године у Лозници и Тршићу. Програм свечаног отварања традиционално је започео „Химном Вуку“ Стевана Стојановића Мокраца у извођењу Хора Гимназије „Вук Караџић“ Лозница, под руководством диригента Дарка Несторовића. Манифестацију су отвориле Ђурђица Станић, ђак генерације Основне школе „Јован Цвијић“ у Лозници у школској 2020/21. години, и Марија Бабић, професорка српског језика и књижевности. У уметничком делу програма изведена је опера „Дечја соба“ Музичко оперске театарске организације МОТО и Малог позоришта „Душко Радовић“ из Београда.

Други дан манифестације протекао је у знаку радионичарских активности. Полазници етномузиколошке, калиграфске, ликовне, радионице ткања и пуствовања, као и радионице филма и анимације, испунили су простор знаменитог места Тршић, тако да је овај дан протекао у позитивној и радној атмосфери. У радионицама је учествовало више десетина ученика лозничких основних школа. Ментори радионица су кроз један савремен приступ наслеђу ученицима приказали вредност и значај чувања наше богате културне баштине. Једна од радионица била је калиграфска а водила је Марија Чолаковић, која је кроз један неформалан начин полазнике радионице провела кроз историјат калиграфије код нас. Кроз причу о Мирослављевом јеванђељу, као најзначајнијем хириличном споменику, она је нагласила значај очувања лепог писања, тако да је једна радна атмосфера протекла у знаку нових сазнања и лепоти стварања.

У Музеју језика и писма одржана је етномузиколошка радионица која негује традицију, чува сећања и јаке подучава о умећу гуслања. Кустоскиња Ана Чугуровић, етнолошкиња-антрополошкиња, говорила је о гуслању као елементу нематеријалног културног наслеђа, док је радионицу водио Младен Јеврић, члан Гусларске секције КУД „Караџић“.

У преношењу знања старих заната на нове генерације допринио је дала и радионица ткања вуном. Радмила Боровчанин и Љиљана Максимовић, на Саборишту у Радионици старих заната, деца су приближили традиционалне технике израде рукотворина. Након стеченог основног знања, ученици су имали прилике да своје умеће покажу у практичној примени наученог.

Радови урађени помоћу традиционалних техника ткања и пуствовања вуном, изложени су у Радионици старих заната, а за сваку од наведених радионица тражило се по неко место више.

Ликовна радионица годинама уназад остварује сарадњу, али и пријатељства широм Србије и региона. На адресу Центра за културу „Вук Караџић“ Лозница, у циљу реализације Ликовног конкурса, стизали су радови ученика из Србије и Републике Српске. Ученици основних и средњих школа чији су радови оцењени као најбољи, постали су полазници ликовне радионице. У оквиру филмске радионице, Центар за културу „Вук Караџић“ Лозница у сарадњи са Филмским центром Србије и Мрежом киноприказивача Србије реализовао је пројекцију филма „Злогоње“. Након пројекције, ученици су имали могућност да учествују у радионици „Како се гледа филм: мала школа бонтон“. Ментори радионица присутне су упутили у основне методе и технике анализе филма, као и целокупну област аудио-визуелне културе и уметности.

Сегмент савременог стваралаштва свакако је представљала и радионица анимираних филма. Ментори из Удружења „Анима“ из Ниша су деца приближили моменат у ком настаје филм у сликама. Такође, ученици су могли направити свој анимирани цртеж који би приближио процес настанка филма. Гости из Ниша приредили су у Кући писца изложбу дејчјих радова Народне библиотеке „Стеван Сремац“ из Ниша. Представили су Међународни литерарно-ликовни конкурс који се већ двадесет једну годину одржава у Библиотеци под називом „Деца воле чудне приче... авантуре и јунаке из књиге“. Овогодишњи конкурс био је посвећен стогодишњици рођења српског књижевника Душка Радовића. Такође, Народна библиотека је представила и неколико плаката из њихове збирке коју су приредили поводом прославе 75 година рада Одељења књиге за децу. Ученички радови урађени помоћу техника класичне анимације изложени су у Кући писца.

Педесет први Ђачки Вуков сабор завршен је у недељу 15. маја 2022. године. Тог дана је у просторијама Основне школе „Вукова споменик школа“ у Тршићу одржано Републичко такмичење из српског језика за ученике средњих школа. Ђачки сабор је постао богатији за још један програм. Пред саму завршну свечаност одржана је дејча трка под називом „Стазама Вука Караџића“, која је реализована у сарадњи са Удружењем „Лознички тркачи“. Након подизања застава Вукових сабора и интонирања „Химне Вуку“, на завршној свечаности присутнима се обратила Јелена Старчевић, ученица Средње школе „Свети Сава“ која је освојила друго место на Републичком такмичењу средњих школа из хемијске технологије. Представом „Мала школа рокенрола“ Малог позоришта Душко Радовић из Београда завршена је овогодишња манифестација Ђачког Вуковог сабора. По тексту Љубивоја Ршумовића представу је режирао Јагош Марковић, глумци на сцени су плесним покретима и песмом изазвали позитивне реакције и одобравање публике.

Снежана НЕШКОВИЋ СИМИЋ

„Кључ од Косова“ на Косову и Метохији

Промоција монографије „Кључ од Косова“, проф. др Бошка Сувајдића (издавач „Албатрос плус“), уприличена је у Косовској Митровици 2. новембра 2022. године. Организатори промоције били су Културни центар „Драгица Жарковић“ и Градска библиотека „Вук Караџић“, под покровитељством Привременог органа општине Косовска Митровица. О књизи су говорили проф. др Валентина Питулић и др Бранко Златковић. На крају промоције, присутнима се обратио и аутор монографије.

Песмом „Црвен цвете“ промоцију је отворила Анђела Ђорђевић, ученица Основне школе „Свети Сава“ у Косовској Митровици, након чега се публици обратио директор Културног центра „Драгица Жарковић“, песник, а једно и модератор вечери, Милан Михајловић. Он је пожељно добродошлицу гостима изразивши велико

задовољство и част због тога што ће књига бити коначно представљена и на територији Косова и Метохије. О књизи је најпре говорила проф. др Валентина Питулић, истакавши да се аутор у књизи бави врло важном темом из неколико углова. Питулић је истакала да је монографија настала из пера научног истраживача, аналитичара, али и књижевног ствараоца – песника, будући да Бошко Сувајдић у последњем делу монографије доноси своје, ауторске песме. Она је, такође, говорила о важности појављивања Сувајдићеве књиге у тренутку када се води борба за очување вертикале српског народа. Између осталог, на вешт и занимљив начин, према мишљењу проф. др Валентине Питулић, у књизи се успоставља лук између науке, чињеница и савремених токова и констатује једна важна ствар: косовски мит живи и изван поезије, али и изван поезије он зрачи поезијом. Након обраћања проф. Питулић, у пригодном музичком програму певањем уз гусле представио је Јован

Тврдишић, ученик Основне школе „Свети Сава“ у Косовској Митровици.

Др Бранко Златковић приметио је да у књизи „Кључ од Косова“ до изражања долази и полемички тон, иако је она углавном сагласна са својим претходницима. Према његовим речима, то је књига широког обухвата и мултидисциплинарног одређења у којој се аутор појављује у улогама књижевног историчара, теоретичара, критичара, приређивача, есејисте и песника. Сувајдић у књизи која је јединствена по својој структури систематизује, тематизује и тумачи доступне и мање познате разноврсне историјске изворе (хришћанске, турске, албанске, српске, летописне), сматра Златковић. О књизи је на крају програма говорио и сам аутор, појаснивши наслов „Кључ од Косова“ као врсту метафоре која реферира на књигу Милосава Тешћа „Кључ од куће“ у којој се налази и његов важан циклус поезије о Косову и Метохији. У вези са тим, аутор је поделио своје запажања да се цела вертикала српског

песништва XX века, не само тематски, додирује са косовском легендом чак и тамо где не бисмо очекивали, код песника потпуно другачијег поетичког одређења каква је песникања Милена Марковић. Њену песму „Малена Бањска“, како Сувајдић сматра, свакако треба посматрати као несумњиво антолошко дело. Аутор је, такође, навео да му је један од најдражих текстова у књизи онај који је посвећен највећој косовскометохијској, али и српској песникањи Даринки Јеврић и њеној антолошкој песми „Дечанска звона“. Интегритетом свог живота, како је Сувајдић рекао, Даринка Јеврић потврдила је своју поезију. Своје излагање, Сувајдић је завршио, како је и сам рекао, крупним речима да му је било важно „да покуша да покаже оно за шта мисли да је несумњива чињеница, а то је да је та косовска легенда жива и животворна. Она је жива, животворна, државотворна и она је упоришна тачка нашег бивства“. Промоција је одржана пред великим бројем људи, међу којима је било наставника Универзитета, средњошколских професора, студената, ученика и грађана, а привукла је и велику медијску пажњу.

Милан МИХАЈЛОВИЋ

ЛЕГАТ РАДОМИРА ПУТНИКОВИЋА

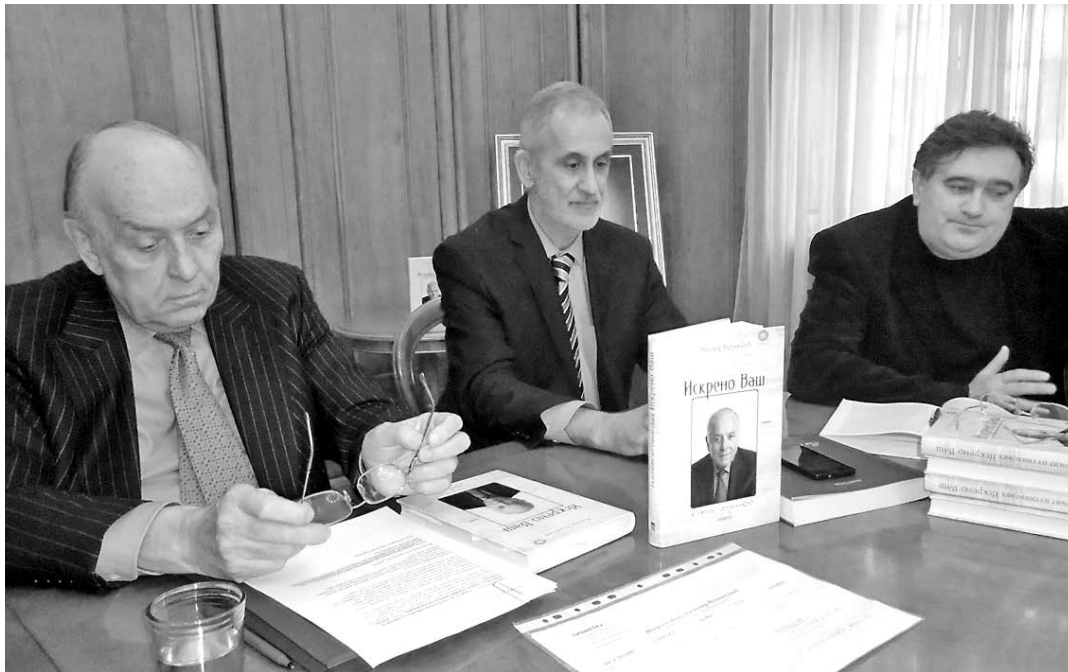
Из Лондона за свој род

Радомир Путниковић, српски књижевник, живи у Лондону, члан је Удружења британских писаца и Удружења књижевника Србије. Књижевни рад Радомира Путниковића подједнако је посвећен како књижевности за децу, тако и другој литератури. У Вуковој задужбини има свој легат. Добитник је награде „Радоје Домановић“ Удружења књижевника Србије за допринос српској књижевној сатирици (2019) и Повеље Удружења књижевника Србије за животно дело (2020), које се налазе у његовом легату.

Радомир Путниковић рођен је 1936. године у Београду. Основну школу и гимназију учио је у Смедереву, Ужичкој Пожеги и Београду.

реткост, те је имала велики значај за промоцију српске културе широм света. С новинаром Милошем Јевтићем објавио је књигу разговора *Две обале Радомира Путниковића*.

Посебно треба истаћи изузетно велики и плодоносан Путниковићев рад на заштити егзистенцијалних интереса српског народа. Као интелектуалац и патриота користио је сваку прилику да свет упозна са правом истином и догађајима који су се 90-их година прошлог века дешавали на просторима бивше СФРЈ. Тим поводом написао је више од 9.000 писама истакнутим политичарима, медијима и државним установама у Великој Британији и Европи, у којима је објашњавао и бранио истину о догађајима на балканским просторима. У том

Радомир Путниковић на промоцији своје књиге *Искрено Ваш* у Вуковој задужбини 2012.

Као студент, одселио се у Лондон 1970. године, где и сада живи.

По доласку у Енглеску, бавио се промоцијом југословенских уметника, убрзо је отворио уметничку галерију у Лондону, а потом и издавачко предузеће.

Књиге у чијим је остварењима учествовао као писац или као идејни стваралац објављиване су, поред Енглеске и Југославије, у Италији, Немачкој, Шпанији, Португалији, Француској, Америци, Канади, Бразилу...

Прву причу објавио је у листу *Задрујар*, а затим у *Омладини*, *Пионирима*, *Београдским новинама* и *Језу*.

Годинама је сарађивао у књижевном часопису за децу *Змај*, који су уређивали Мира Алечковић, Бранко Топић и Десанка Максимовић. Својим причама, баснама и позоришним комадима достигао је број довољан за једну књигу.

Прву књигу објавио је 1968. године. То су биле басне под насловом *Бува која је пушвала у свећу*. Афоризме је објавио у књигама *Горке мрве* и *Руја времена*. Сатиричне басне објавио је у књигама *Први међу једнакима* и *На гробу Карла Маркса*, а сатиричне приче у књизи *Драги Боже*.

Посебно вредна и значајна књига Радомира Путниковића била је *Историја српске културе* на енглеском језику, у којој је у време грађанског рата на простору бивше Југославије међународној јавности приказао богатство и разноликост српске културе. Књига је објављена у време када је оваква публикација била права

контексту, Путниковић је деловао тринаест година и као потпредседник Сабора српског уједињења (основаног у Кливленду, Охајо, САД), а после и као самостални лобиста.

У Дому Вукове задужбине промовисао је своје две значајне књиге: *Искрено Ваш* у издању Издавачка кућа *Прометеј* из Новог Сада, 2012. године, и књигу *Трисића славујевих ђесама*, у издању *Креативни центар* у Београду, 2016. године.

Представљајући ову књигу у Вуковој задужбини, 21. децембра 2016. године, књижевница Гордана Малетић је истакла да уметничка вредност *Путниковићевих* басана лежи и у *одликама стиља*. *Оне носе извесну дозу мирноће и ојмености. У њима нема распрчаности, али има лепих, кратких ојса и изнијансираних карактеризације ликова који ово штиво не своде само на поуку. Мелодичан, чисти књижевни језик доприноси пријатности читања. Збој велике пажње и минуциозности којом пристицају стварању басне и чињенице да је још ово цело свој књижевни ојс пошвишој овој врсти, Путниковића с њим правом можемо сматрати најзначајнијим нашим савременим баснописцем који сада у први ред српских баснописаца уишће. Збој тога је читање његових прича за читаоца право задовољство.*

Књигу *Трисића славујевих ђесама*, као и књигу *Светлости велеграда, изабране и нове басне*, коју је објавила ИК „Прометеј“ 2018. године, Радомир Путниковић је, уз остале своје књиге, наменио свом легату у Вуковој задужбини. С. В.

СТО ГОДИНА ОД РОЂЕЊА ДЕЈАНА МЕДАКОВИЋА
(Загреб 7. 7. 1922 – Београд 1. 7. 2008)Немерљив допринос
духовном уздизању
српског народа

Ове године обележавамо изузетно значајан јубилеј: сто година од рођења Дејана Медаковића, истакнутог српског историчара уметности, универзитетског професора, књижевника, песника, академика, председника Српске академије наука и уметности, декана Филозофског факултета и дугогодишњег председника Скупштине Вукове задужбине.

Дејан Медаковић је био председник Скупштине Вукове задужбине 17 година – и најдуже је биран председник Вукове задужбине. За председника Задужбине изабран је на IV редовној седници Скупштине, 6. новембра 1991. године, и био је њен председник све до смрти, 1. јула 2008. године. Учествовао је у припреми и одржавању двадесет седница скупштине Вукове задужбине и два пута је беседио. Први пут беседио је 1990. године на тему *Трисића јодина од Велике сеобе*, а други пут 2002. године о *15-годишњици рада Вукове задужбине*.

Дејан је непосредно учествовао у припреми две значајне академије Вукове задужбине. Прва академија одржана је 2004. године и била је посвећена обележавању 200. годишњице српске револуције (1804). Друга академија одржана је 2007. године, поводом обележавања две деценије од оснивања и рада Вукове задужбине. И на овом свечаном скупу Дејан је говорио своју беседу.

Од укупно 14 округлих столова, који су одржани у Вуковој задужбини у периоду од 1999. до 2007. године, Дејан Медаковић је учествовао у припреми и одржавању девет округлих столова.

Незаобилазне су оцене и поруке које нам је оставио академик Дејан Медаковић. Пре свега, Дејан се залагао да се Вукова задужбина мора окренути *неомеђеним духовним вредностима српског народа* и да Вукова задужбина може успешно радити и опстојати само захваљујући својим задужбинарима, пријатељима и сарадницима, као и мрежи својих огранака у матици, zahraničју и расејању. Дао је велики допринос сталном јачању и унапређивању *рада огранака*, за које је говорио да представљају *душу Вукове задужбине*, као и на окупљању и повезивању велике *вуковске породице* која живи и ради на свим континентима у свету.

Већ приликом оснивања Вукове задужбине Дејан Медаковић се заложио за „чврсто начело“ којег се и данас придржавамо – *га се Вукова задужбина неће бавити јолишником и га ће још ивоваћи сва она различита мишљења која служе духовном уздизању српског народа, унапређујући све његове истинске стваралачке вредности*. Говорио је да Вукова задужбина мора деловати *промишљено, ослањајући се на трајне Вукове поруке*, које се превасходно тичу очувања српског језика и писма, српске културе, духовности и баштине, српских народних обичаја и веровања, српског фолклора, заштите наших манастира и других културно-историјских споменика, животописа знаменитих људи нашега рода.

Немерљив је допринос Дејана Медаковића у покретању алманаха Вукове задужбине – *Данице*, која у континуитету излази од 1994. године, листа *Задужбина* и других важних публикација Вукове задужбине. Био је и иницијатор покретања Едиције *Синџе* о слојевима култура појединих заокружених просторних културолошких

целина. У складу с тим опредељењем, одржани су научни скупови и објављени зборници о *слојевима култура Фрушке горе и Срема, Банаша и Бачке кроз векове*, а сада је у припреми *Зборник о слојевима културе Барање*.

У свом раду *Косово јуче, данас и сутра*, који је написао непосредно пред смрт, истакао је да нам преостаје *неограничено поље духовног борења за Косово које мора да остане у нашој свести као трајна присутност нашег националног опстанка*. За тај велики циљ неопходан је истински препород целе нације, духовно јединство које раскида крчке везе тренутног насиља, лажног победничког тријумфа који подстиче охолост и груби практицизам искључиво материјалне вредности.

Вукова задужбина и ИК „Прометеј“ ове године објавиће и књигу *Дејан Медаковић и Вукова задужбина*, у којој ће бити објављене беседе Дејана Медаковића које је он изговорио на скупштинама и свечаним академијама Вукове задужбине, као и поводом актуелних друштвених догађаја. У књизи ће се објавити и излагања Дејанових блиских пријатеља и сарадника, као и излагања појединаца у САНУ, Народном музеју

Са свечане академије САНУ и Вукове задужбине поводом стогодишњице рођења Дејана Медаковића, 1. јула 2022.

Србије и Сремским Карловцима, а поводом обележавања 100-годишњице рођења Дејана Медаковића. Такође, у књизи ће бити објављени и текстови Дејана Медаковића о неким значајним личностима (Антону Шпрингеру, Алоју Шмаусу, Станислаусу Хафнеру, Павлу Софрићу, Славку Гавриловићу, Сави Стојкову, Стевану Димитријевићу, Радославу М. Грујићу, Јовану Рајићу, Јовану Дучићу...).

Подсетимо се још једном речи Драшка Ређепа, дугогодишњег пријатеља и сарадника Вукове задужбине, који је у својој беседи на 21. Скупштини Вукове задужбине, одржаној 7. новембра 2008. године, истакао да је *Дејан од уштанове, на самом почетку релативно скромној сјомењарској значаја и захвати, створило ресејкабилну инститицију која је, у нас и у расејању, за очување српске националне самосталности учинила више него сјасеј наших инститиција и организација*.

Славко ВЕЈИНОВИЋ

ЛИЧНОСТИ

Човек који је исувише знао
– мој побратим Милован Витезовић

Рођен на средини прошлог века (11. септембар 1944. године), а преминуо првих деценија овога века (22. март 2022. године) – Милован Витезовић је засигурно био један од најдаровитијих и најобразованијих српских књижевника и историчара. Један од истинских, последњих српских витезова који ће и данас, али и сутра сити снажно на невеликом небу вечитог српског простора.

Упознао сам га почетком деведесетих година прошлог века и од тада, па до његове смрти, у Бранковом марту ове године, наше искрено пријатељство само је расло до побратимства, јер наша кумства смо истрошили на неке друге људе. Ретко је и данас срести таквог човека који је са таквом страшћу, не само познавао, осећао, правдао у великим, лубио свој српски род. Мило-

ван Витезовић је „исувише“ знао о временима, о личностима, о догађајима, о времену, а посебно о свом српском роду, од средњег века и пре Немањина до данас. Његова „скромна“ библиотека бројала је више од 30.000 књига, а три такве стале су у њега. Како је био зналац и старе српске раритетне књиге, за које је код Давидовића давао и читаву плату, тако је знао и биографије неретко већ заборављених, значајних и знаменитих Срба, и анегдоте о њима.

Наши готово свакодневни разговори трајали су сатима, о Светом Сави, Вуку, Бранку Радичевићу, Бранку Топићу, Карађорђу, Милошу, о Првом српском устанку, о Великом рату, о Србији, а понајвише о великом Досите-

Милован Витезовић

ју Обрадовићу, и на крају тих разговора све се као шлаг на торту, завршавало анегдотама и са једне и са друге стране.

Молио сам га да запише своје анегдоте, којих је било на стотине, интересантне, духовите, невероватне, права ризница коју би свако пожелео да отвори и прочита, посебно због тога што Милован Витезовић никада није опсовао, или лошим речима и епитетима назирао неког. Као и његово дело, осликавао се његов велики стваралачки дух и добротољубље. Милован је био човек мек као душа, на моје питање одговорио ми је речима: „Не желим да ме потомство памти по анегдотама“, а када бих га притискао, онако пријатељски, да дође на неку од манифе-

стација у Карловце или негде другде, одговарао би: „Што би рекла Десанка, немам више времена“.

Милован Витезовић живео је један раскошан и леп српски сан, са својом Миљанком и децом коју је обожавао, окружен књигама које је волео, а посебно оних које је писао или ће их тек написати. Живео је у улици Вука Караџића, на корак од Коларца и два корака од Српске академије наука и уметности у коју је, заслужно, желео да уђе. И када је ометан на том путу, говорио ми је: „Није штета, можда је боље бити са ове стране, са Милошем Црњанским и Миланом Кашанином“, који такође нису примљени. Наше пријатељство је било дубоко искрено, испреплетано знањем и жељом да се још увек нешто ново сазна. Посебни су били дани у време снимања филма „Лајање на звезде“ у Сремским Карловцима. Признао ми је тада да ми помало завиди што сам ишао и похађао Карловачку гимназију о којој је већ растао мит славних ђака, као што су Стерија, Бранко Радичевић, Јован Суботић, Стефан Шупљикац, Јосиф Рајачић, па до новијег доба, Борислав Михајловић Михиз, Дејан Медаковић, Вида Огњеновић...
Непрекидно смо се двоумили да није и Вук Караџић, иначе Милова-

нов мезимац, као историјска личност, ту негде похађао коју годину „карловачку“. Наше дружење и побратимство, сад већ пред крај, наставили смо и кроз његово писање и сценарио за серију о Светозару Милетићу, многе ноћне разговоре посветили смо последњих месеци његовом сценарију за представу о Светом Сави, и уопште о Светом Сави и немањинској Србији, а затим смо јурили Доситеја његовим стазама и путевима у Миловановом роману о њему који је тада завршавао. И сада, док мислим на њега, осећам бол и једну необичну празнину за мојим побратимом, чији ми не само глас, него и мисао и разговор, подршка, толико незаменљиво недостају. Завршићу стиховима из његове песме, коју је тако сјајно испевао Бранимир Џони Штулић, „Са колена на колена“.

„Мој деда
данас све гледа,
Бркове суче,
Сећа се мога оца од јуче,
и свога од прекјуче.“

Хвала ти, драги Миловане, побратиме, што си ме погостио својим пријатељством, даром и свеколиким тајнама! ДОК СЕ ПОНОВО НЕ СРЕТНЕМО!
Жарко ДИМИЋ

КУЛТУРНИ МОЗАИК

19. Београдски фестивал игре

У Београду је од 16. марта до 12. априла 2022. одржан 19. Београдски фестивал игре под слоганом „Верујемо у једну игру“. Учествовало је 150 играча, 14 ансамбала из 12 земаља – Немачке, Белгије, Грчке, Француске, Норвешке, Израела, Кубе, Канаде, Аргентине, Холандије, Сједињених Америчких Држава и Србије. Фестивал је отворила трупа из Сан Франциска *Кинис ланес балет*. Учествовали су врхунски уметници који су кроз игру приказали савремено друштво кроз богат, занимљив и разноврстан речник не-повољног покрета. Програму Фестивала претходиле су кореографске радионице, мајсторски курсеви, филмски програм и изложбе.

Борини књижевни дани

У Врању су од 21. до 24. марта 2022. године одржани трећи „Борини књижевни дани“. О животу и делу Боре Станковића говорили су професори, филозофи и књижевници. Програм под називом „Разговор са поводом“ одржан је првог дана, а о животу и делу Боре Станковића говорили су Љиљана Пешикан Љуштановић, теоретичарка и историчарка српске и других јужнословенских књижевности, Горана Раичевић, професорка српске књижевности на Филозофском факултету у Новом Саду, и Зоран Димић, професор филозофије на Филозофском факултету у Нишу. Другог дана, 22. марта, у оквиру програма „Књижевне ствари“ о поезији, прози и позоришту говорио је књижевник Владимир Табашевић. „Борине књижевне дане“ организовала је Библиотека „Бора Станковић“, под покровитељством града Врања.

Џвијета Зузорић

У 2022. години обележен је значајан културни јубилеј – сто година од оснивања Удружења пријатеља уметности „Џвијета Зузорић“, које је добило име по чувеној Дубровчанки, племићкињи и поетеси која је била заљубљеник у уметност и њен велики поштовалац.

Фебруара 1923. године српски комедиограф Бранислав Нушић, тада начелник Уметничког одељења Министарства просвете, иницирао је

Павиљон „Џвијета Зузорић“ у Београду

организовање добротворног бала под називом „Хиљада и друга ноћ“, с идејом да се прикупе добровољни прилози за изградњу данас чувеног Уметничког павиљона „Џвијета Зузорић“. Добротворне прилоге дали су бројни и имућни људи тога доба, попут Ђорђа Вајферта, Луке Ђеловића, Михајла Пупина, краља Александра Карађорђевића... Павиљон је подигнут у парку Мали Калемегдан, по пројекту архитекте Бранислава Којића. Отварање павиљона уприличено је 23. децембра 1928. године, а присуствовао је велики број угледних личности. На првој изложби сликара и вајара које је организовало Удружење „Џвијета Зузорић“, учествовала су велика имена наше уметности – Милена Павловић Барили, Бета Вукановић, Урош Предић, Тома Росандић... Удружење је убрзо постало стечисте културе и уметности Београда, које је својим радом допринело ширењу свести о значају културе и уметности. Испред павиљона је 1931. године постављена фонтана под називом „Буђење“, дело вајара Драгомира Арамбаша. Данас се у овом простору налази седиште Удружења ликовних уметника Србије (УЛУС).

Дани Београда

Манифестација *Дани Београда 2022*, традиционално је одржана на више локација у престоници од 16. до 19. априла, под слоганом „Београду, с љубављу“. Манифестација се одржава у спомен на два веома битна датума из историје Београда: на 16. април 878. године када се први пут у историјским документима помиње словенски назив града Београда, и на 19. април 1867. када су турске власти симболично предале кључеве града, а Београд поново постао српски град. Богат програм био је састављен од низа изложби, концерата, посета позориштима и музејима на различитим локацијама.

Први солистички концерт

Први солистички концерт наше даровите флаутисткиње Софије Миленковић одржан је 14. маја у концертној дворани Хришћанске адвентистичке цркве у Београду. Млада уметница надахнута је свирала композиције Чајковског, Хендла, Менделсона, Рахмањинова и Енског. Гости

Софија Миленковић

на концерту били су флаутисти Марко Сретеновић и Владимир Војиновић.

Софија Миленковић је рођена 2. 4. 2005. године у Београду, средњу музичку школу „Јосиф Маринковић“ (флаута) уписала је 2019. године у класи професорке Марине Ненадовић. Победница је многих међународних музичких такмичења.

Дан музеја

Манифестација *Музеји за 10* одржана је од 14. до 20. маја у педесет градова и места широм Србије, у више од 90 музеја и других установа. Ова до сада највећа музејска иницијатива на територији Србије, јединствена је у европском културном простору и осмишљена с идејом ближе сарадње и заједничког наступа музеја у Србији с циљем ефикаснијег рада, веће видљивости, као и чвршће повезаности с локалном заједницом. Резултат је интензивнија интеракција са публиком и већа посета, као и богати и разноврсни програми који обогаћују културно-туристичку понуду Србије. Манифестација *Музеји за 10* и ове године објединила је обележавање Европске ноћи музеја (14. мај), Међународног дана музеја (18. мај), као и Националне недеље музеја (14–20. мај).

Дан словенске писмености

Дан словенске писмености и културе традиционално се прославља 24. маја у знак сећања на Ђирила и Методија, мисионаре, културне и политичке дипломате, творце првог словенског писма. Тај дан је празник у читавом словенском свету, а одлуком Владе Републике Србије од прошле године обележава се и код нас. Прво писмо Словена створили су Ђирило и Методије а њихов рад, уз описмењавање Словена, био је допринос светској култури и цивилизацији. У време када језици трпе различите ударе, када се постављају многа питања и траже посебни одговори, важно је подсетити на значај писма и народног језика. Писмо је живо онолико колико се примењује и чува, а томе доприноси и високи ниво културе.

26. Сусрети писаца дијаспоре

У организацији Удружење писаца „Седмица“ из Франкфурта и писаца из Србије, Немачке, Швајцарске, Мађарске, Аустрије и Француске, од 13. до 15. маја 2022. године одржани су 26. *Сусрети писаца дијаспоре*. Овогодишњи добитници златног, сребрног и бронзаног Орфеја су песници: Сава Илић, Милош Милојевић и Александар Јовановић, док су специјална признања припала Снежани Петровић, Славици Пилграм и Љубици Станковић. Светлана Матић, председница АСКД „Вилхелмина Мина Караџић“ из Беча, упознала је присутне са многобројним културним активностима и манифестацијама, које је ово Друштво за непуне три године постојања организовало. Посебно је нагласила постављање спомен-плоче Мина Караџић и формирање Српске библиотеке у Бечу, која носи име Вукове Минке. У историјама СКЦ у Офенбаху одржана је приредба „Ала је леп овај свет“, на којој су учествовали ученици допунске наставе на српском језику из Минхена, Штутгарта, Манхајма, Франкфурта и Офенбаха.

67. Стеријино позорје

Шездесет седмо Стеријино позорје одржано је у традиционалном термину, од 26. маја до 3. јуна 2022. године, под слоганом *Време њескобе*. Приказано је девет представа у главном програму, насталих према домаћој драми, класичној и савременој, и три представе у међународној селекцији *Крујови*.

Змајеве дечје игре

Јунски програми „Змајевих дечјих игара“, 65. по реду, отворени су 7. јуна 2022. у Сремској Каменици, под слоганом *Где шајуће Дунав*. Овогодишњи лауреати за дечју књижевност су Зоран Пеневски и Снежана Шаранчић Чутура, а награда *Змајев њеснички шћай* уручена је књижевнику Божидару Мандићу. На Змајевим дечјим играма, до 12. јуна, одржано је више од 100 различитих програма за децу на тридесет локација у Новом Саду.

Изложба о Душану Радовићу у Бечу

Поводом 100 година од рођења Душана Радовића у Бечу је 12. маја 2022. године, на иницијативу АСКД „Вилхелмина Мина Караџић“, у просторијама Заједнице српских клубова, свечано отворена изложба „Био једном један лаф“. Ауторке изложбе су Сара Ивковић Марковић, Виолета Ђорђевић и Олга Красић Марјановић. Ова културолошко-документарна изложба о животу и стваралаштву великана наше књижевности и културе, реализована је у Библиотеци града Београда 2014. године. Од тада до данас могли су да је виде становници више од педесет градова у Србији. Изложба је до сада била отворена у Софији и Будимпешти.

Овај културни догађај отворио је Ђорђе Ђорђевић, ученик четвртог разреда, који похађа наставу на матерњем језику у једној бечкој основној школи. У име Заједнице српских клубова у Бечу, публику и гошће из Београда поздравио је Лука Марковић, председник. Светлана Матић, председница АСКД „Вилхелмина Мина Караџић“, истакла је да „Душко Радовић није био само српски књижевник, песник, писац, афористичар, већ и сценариста за играле и документарне филмове и уредник дечјих емисија и ТВ серија. Од 1976. до 1983. године Радовић је уређивао културну емисију „Београде, добро јутро“. Написао је збирке афоризама и многобројна књижевна дела, која су преведена на многе стране језике.

56. Битеф

Овогодишњи 56. Битеф одржан је од 23. септембра до 2. октобра 2022. године. У главном програму фестивала приказано је девет представа из Немачке, Белгије, Мексика, Француске, Србије, Словеније и Велике Британије. Тематски фокус фестивала под слоганом „Ми – јунаци рада са циљем“ био је на питањима рада у савременом друштву: губитак посла, прековремени рад, тржиште рада после пандемије, професионалне преквалификације... Посебну целину су чиниле представе које третирају питање рада у самим извођачким уметностима. Визуелни идентитет Битефа изабран је на интерном конкурс, а решење које је победило је дело младе ауторке из Албаније Ерјете Мурје.

Споменик Дероку на Топличиним венцу

Скулптура у бронзи чувеног српског архитекте, писца и сликара Александра Дерока откривена је у близини зграде у којој је живео, на Топличиним венцу у Београду. Овај врсни уметник пројектовао је Храм Светог Саве, конак манастира Жича, Богословски интернат на Карабурми, Храм преображења Господњег у Сарајеву, Споменик косовским јунацима на Газиместану... Споменик Александру Дероку откривен је 34

Споменик Александру Дероку

године после његове смрти а чини га скулптура у бронзи без постамена, висине око два метра, која приказује Дерока у капуту са блоком за цртање у руци. Аутор овог уметничког дела је вајар Зоран Кузмановић.

Отворен Салон Ота Бихаљи-Мерина

Салон Ота Бихаљи-Мерина отворен је за јавност у марту 2022. у Немањиној улици 3, у Београду. На овој адреси истакнути књижевник, критичар и публициста Ото Бихаљи-Мерин (1904–1993) провео је последње деценије жи-

вота са супругом Лизом која му је била и најближи пријатељ и сарадник. Ту је писао и стручне текстове посвећене новим појавама у нашој и светској уметности. Салон се налази у саставу Музеја наивне и маргиналне уметности из Јагодине и чува аутентичан Отов радни кабинет. Ту је смештена и његова богата стручна библиотека и архивска грађа.

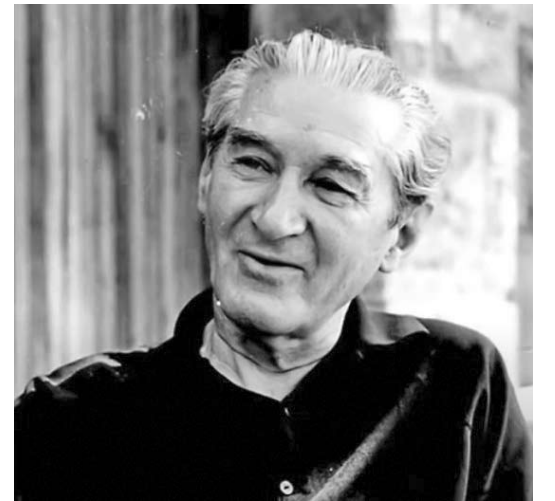
Награда „Гроздана Олујић“

Фондација „Гроздана Олујић“ недавно је установила награду која следи жељу чувене списатељице да се у књижевном стваралаштву наградом подрже млади аутори и пружи прилика за рани успех, попут њеног, и тиме олакша њихов пут у свет књижевности. Гроздана Олујић је имала двадесет две године када је објављен њен први роман о младима и за младе *Излећ у небо*. Књижевно дело Гроздане Олујић проучава се на факултетима и данас се не смањује интересовање читалачке публике за њен рад. Уз подршку Фондације, Српска књижевна задруга објавиће сабрана дела Гроздане Олујић.

Свечана додела прве награде „Гроздана Олујић“ за најбољу прозну књигу аутора до 35 година уприличена је 30. августа, на песничкијим рођендан, у СКЗ. Награду је добила Ана Марија Грбић за збирку прича „Срнећа лећа“ у издању Геопетике.

Награда „Милош Црњански“

Угледна књижевна награда која носи име великог српског писца Милоша Црњанског, а коју додељује истоимена задужбина, ове године припала је Дејану Алексићу за дебитантски роман „Петља“. Одлуку о награди донео је жири у са-

Милош Црњански

ставу: проф. Мило Ломпар (председник), проф. Бојана Стојановић Пантовић и проф. Слађана Јаћинковић. „Петља“ је снажна и узбудљива прича која нас води кроз лавиринте скучених животних избора, који често доводе до коренитог преиспитавања и преображаја личности. Непристајање да се буде оно што од нас направи други основни је мотивациони покретач поступка главне јунакиње.

Награда „Меша Селимовић“

Награду „Меша Селимовић“ за најбољу књигу 2021. године добила је Весна Капор за роман „Небо, тако дубоко“ (Српска књижевна задруга). Награду додељује компанија „Новости“, а о њој одлучује велики жири критичара из целе земље.

59. Октобарски салон

Педесет девети Октобарски салон (Београдски бијенале), наша најважнија смотра савремене визуелне уметничке продукције, свечано је отворен у Салону Музеја града Београда 20. октобра 2022. године. У низу престоницких галеријских, јавних и медијских простора представили су се уметници и колективи из Србије, али и из околних земаља и иностранства: Факултет драмских уметности, Народни музеј Србије, Галерија Библиотеке града Београда и др.

65. Сајам књига

Након две године паузе у Београду је одржан Сајам књига, 65. по реду, уз учешће око 400 излагача, под слоганом „Повратак написаних“. Током трајања Сајма публика је могла да присуствује и учествује у дискусијама, трибинама и промоцијама. Почасни гост манифестације била је Румунија. Фестивал у славу књиге отворили су драматург Душан Ковачевић и писац Мирча Динеску, као представник земље госта. Представили су се и издавачи из Црне Горе, Хрватске, Босне и Херцеговине, Италије, Мађарске, Немачке, Белорусије, Кине, Ирана, Швајцарске, Марока, Египта, Индије и Пољске. Гости Програма из иностранства били су писци Патрик Бесон (Француска), Ајфер Тунч (Турска), Ђовани Дозини (Италија) и Ђорђе Матић (Хрватска), а у различитим програмима учествовало је више од 40 српских аутора. Разговорима су обележене годишњице Иве Андрића, Васка Попе и Борислава Михајловића Михиза, а било је речи и о утицају великих романа светске књижевности *Зли дуси* Достоевског и *Уликс* Џојса на савремену књижевност, поводом 150, односно 100 година од њиховог објављивања.

Приредила *Кашарина ГРАНАТА*

Драмско је ту, драма се слуги

Небојша Јовановић,
„Двор господара Јеврема
Обреновића 1816–1842”,
Лајуна, Београд, 2020.

Добар део своје двадесетшестогодишње политичке каријере господар Јеврем Обреновић провео је као „друга политичка личност Србије”, са израженим и потврђеним организаторским способностима, слично Гавију Ернандезу из ФК Барселоне, без кога Лео Меси, један од највећих фудбалера у историји, не би био толико велики...

Јеврем Теодоров беше вешт као управитељ вароши-градава-нахија, способан као војни старешина, који и нелагодне задатке успешно извршавао, а и у дипломатији се истицао, посебно у време председавања Државном савету и контактирања са странцима. Достојанствен изглед и понашање, најлепше куће и склоност образовању, што се види у подршци оснивању Народног библиотеке и Српског научног друштва, а што ће примењивати и у васпитавању сопствене деце и у потпори даровитој омладини, уметницима, писцима, новинарима, све то чини да је био у великој мери нетипичан у своме времену. И да спада у мањи број политичара којима се Србија и данас поносити може.

И жена му, Томанија Антина (Богиневића), необична беше. Канда још више у сенци, другога по рангу, а сва је прилика да је амбициознија од мужа била, та дрчна војводиња кћер – јер ако је Јеврем толико лојалан према старијем брату био, а јесте и Вук томе сведочио, и никада спремност да на престо заседне исказивао није, иако је неретко стојер опозиционог деловања био, са кнегињом Љубицом која је и њему о глави радила, у смислу обуздавања Милошеве големи власти, односно учестале брачне распојаности, а шанси за то је у више наврата било, искуством бременита Томанија није пропустила прилику да унука њиховог, Милана, до прве краљевске титуле у новијој историји српској доведе. А гени њени, показале се ускорице, и наредном генерацијом владарском, и праунук Александар краљ постаде, наставивше да дамарају.

Па шта онда очекивати од Анцице њихове, у коју се, тек што процрета, први страни конзул у Србији заљуби (Антун Михаиловић), а прича се да ју је до смрти волео и песме јој писао, која је пре свих у тадашњој Србији клавири свирала (и са Корнелијем Станковићем, и то четворучно), ретко образована била, језике стране говорила и дневник водила, а која зарана од родитеља потребу да друштвеним ангажманом наследи, да би читав Београд о њеним поселима, „женским, женским-уметничким и шареним (мушко-женским)”, која до зоре трајаше, причао: најпре су била посела код градоначелника Јеврема и Томаније Обреновић, потом код кнеза Александра и Персиде Карађорђевић – али ко код Анке Помодарке, како је заједнички назвала, био није, тешко би до иоле значајнијег положаја и угледа у граду и држави стигао! Ваља поменути и да је по самосвести, понашању у јавности, односом према регулама та-

дашњим, неретко осим света била – не само да је снажно волела, оног ког је хтела, чак и ван брака (и децу са пуних 40 година рађала из везе са удовцем, бившим мужем рођене сестре!), отменошћу бечку господу опчињавала, него је и угледним, просвећеним владарима, попут брата јој од стрица, кнеза Михаила, са којим у Топчидеру, при шетњи (1868) гине, претходно се, покушавајући да га заштити, са убицама рве, инспирација била (канда и нешто више, говорило се), за тада најпопуларнију градску песму, *Што се боре мисли моје*. Додајмо уз овај колоритни лик пикантерију да је пресудно утицала да кнез Михаил кћер њену, млађану Катарину, пред трагичну погибију вери, а подсећамо да је Катарина, са бабом Томанијом, злосрећног топчидерског дана заземело присуствовања погибији храбре мајке и свога вереника, српскога књаза... И ако сада у сећање призовемо прошлогу сцену Небојше Јовановића у овој сјајној књизи – изгнанство Милошево из Србије, јуна 1839, са пристаништа испод Калемегдана, после скоро четврт века владавине, и велике срамоте коју том приликом млађем брату, Јеврему, чини, у том тренутку председнику Државног савета, коме не само да руку на поздрав не пружа, него од кога презриво главу окреће, а знамо да се Милош после две деценије у земљу и на престо српски враћа, док дугогодишњи његов верни „пас чувар”, кога, ето, пред светом нарезали, касније

заборављен у изгнанству живот скончава, јасно је да овде на делу имамо драму *par excellence!* Све што за театар књажевско-српски треба, ту је, само се чека даровити драматург да то посложи: пред нама је драмско, шекспировско време, препуно турбулентних догађаја; атмосфера је поратна, ако тако нечеж у Срба уопште има, са бојиштем које је тек утихнуло, али су оживљени свежи, а неке ране још неизвидане; имамо бројне контрасте у амбијенту, нарочито урбаних средина које се нагло мењају, и читав низ опозитних јунака и конфликтних ситуација, уз мноштво детаља комплексног карактера главног протагонисте – да човек који сурово буне против апсолутистичке владавине свога брата у крви гуши, истовремено први у Србији клавири доноси, образоване људе из иностранства доводи и млади нараштај српски на школе ван земље шаље, при том менаџерима и слободомним духовима постаје; имамо моћне женске ликове, потпуно у маниру античких драма – верну и амбициозну жену његову, која до позних година (85) конче на двору повлачи и не мање слаб карактер драмски, кћер њихову, још амбициознију, која од ране младости моду прати и обликује, не на Фемин „коми фо” начин, него учећи језике и по свету путујући, дружећи се са образованим и даровитим.

Пошто је титула прве српске феминисткиње незванично „додељена” Чуцук Стани, Анка би се, мним, задовољила и титулом „прве списатељице и београдске рејверке”, која се на другачији, не мање бунтован, али умногосте култивисанији начин, борила за достојанство жене у стресном мушком XIX веку и у томе, кажу, имала прилично успеха.

Милан ЛУКИЋ

(Изговорено на промоцији књиге у Библиотеци Вуковог завичаја, Лозница, 18. марта 2022)

Ћирилична баштина

(21–24. маја 2022)

Србија је добила
први Парк ћирилице,
као посебно место
у центру Бајине
Баште, који слави
национално писмо

Бајина Башта, познато туристичко место на Дрини, у подножју планине Таре, организовала је и ове године четврту Ћириличну баштину (од 21. до 24. маја), у оквиру које је отворен јединствен Парк ћирилице, први у земљама српског говорног подручја. Циљ Ћириличне баштине јесте да подстиче и негује коришћење ћирилице, да на српском говорном подручју обогачује културни идентитет и унапређује садржаје у области српског језика и културе.

Овогодишњи програм обилаовао је квалитетним садржајима почев од предавања врских универзитетских

усвојена на седници Скупштине општине. – Овде се ћирилица пише срцем и циљ нам је да Ћирилична баштина живи, као манифестација која неће бити само локалног већ националног и регионалног карактера. Порука која се недвосмислено шаље из Бајине Баште јесте да морамо неговати наше писмо и чувати своју културу и традицију. Највећи успех манифестације ће бити ако сви посетиоци програма наставе да после тога користе ћирилицу у свакој прилици и на сваком месту. Што се тиче Парка ћирилице, циљ нам је био да од неуређеног места у центру града направимо једну тачку која ће бити подсећање на значај српског језика и ћириличног писма, али и да овде нагласимо причу везану за рачанску преписивачку школу и да акцентујемо значај манастира Рача који је близу Бајине Баште – рекао је Синиша Спасојевић, идејни творац и организатор Ћириличне баштине и иницијатор изградње Парка ћирилице.

У оквиру Парка ћирилице налази се игралиште прилагођено за игру најмањих са исписаним словима азбуке на тартан подлози, постављена је

те, Словени сви слово, јеже крјепит срдца и уми”.

Инфо-табле у парку су тако дизајниране да им са страна доминира слово h. Најближа табла дечјем игралишту је пре свега намењена деци и кроз слике им се на њој представља азбука. Друга инфо-табла представља стручни осврт на историјат ћирилице. Трећа инфо-табла урађена је у сарадњи са манастиром Рача и посетиоце упознаје са значајем рачанске књижевне и преписивачке школе и представља својеврстан позив да се из Парка ћирилице упутите у средњовековну немањичку светињу која је одавде удаљена тачно шест километара.

Клупе у облику књига поред тога што кроз цитате шаљу важне поруке о значају очувања сопственог језика, на занимљив начин представљају и омаж српским великанима Вуку Караџићу, Исидори Секулић, Душку Радовићу и Добрици Ерићу. Спољни делови клупа, односно корице „књига” су урађене како буквари и читанке.

Арно Гујон је овогодишњи добитник Ћириличне даровнице, националне награда за изузетан допринос и

Музеј ћирилице Бајина Башта

професора др Мила Ломпара и др Виктора Савића, преко занимљивих изложби и конкурса, квалитетног музичког програма, дебата и представа, до Каравана културе говора са глумцима Миланом Босиљчићем и Марком Миловановићем и стручне трибине Арно Гујона, Слободана Роксандића и проф. др Радована Кнежевића.

Кроз садржаје у Парку ћирилице се промовише наше писмо и ово је само наставак активности које се већ годинама спроводе у Бајиној Башти на плану очувања и промоције ћирилице. Следећи корак ка коме теже у граду и Подрињу јесте оснивање националног музеја ћирилице у Рачи, у близини средњовековног истоименог манастира и центра изузетно значајне рачанске преписивачке школе у којој се очувала клица писмености у најтежим временима под турским ропством.

Парк ћирилице у Бајиној Башти отворен је у оквиру манифестације Ћирилична баштина која је настала на основу Декларације о заштити и неговању ћирилице и једногласно

расвета, посађено дрвеће, а у центру зелене површине гледајући из ваздуха у облику слова h расте цвеће.

Овај простор је тик уз главну бајинобаштанску улицу, а сам улазак у Парк ћирилице из ове улице обележен је јединственом књигом и тастатуром које ће сигурно постати једно од препознатљивијих места за сликање у граду и Подрињу. Све посетиоце дочекује велика отворена „књига” у којој је на једној страни исписан назив парка, а на другој се налазе слике најпознатијих мотива из Бајине Баште попут манастира Рача, кућице на Дрини, Бањске стене, Панчићеве омирице... Испред ове „књиге” налази се велика ћириличка тастатура погодна и за седење, а цела композиција симболички представља чињеницу да је ћирилица наше историјско писмо и писмо којим су написане наше најзначајније књиге али и писмо наше будућности и врло лако примењиво у свету савремених комуникација.

Централна порука Парка ћирилице која је окренута ка свим посетиоцима су речи Светог Ћирила: „Услиши-

нарочите заслуге у очувању и промоцији ћирилице и неговању српског језика и писма. Најзначајнија награда у оквиру манифестације Ћирилична баштина, која се додељује само једном добитнику годишње, уручена је господину Гујону после одржане трибине у градској галерији.

Пре неколико година усвојена је Декларација на Скупштини општине за очување ћирилице, али већина таквих докумената остаје само на папиру. Бајина Башта је једна од ретких која је доказала да то није случај. Све се види у делима, ту је манифестација која траје, Парк ћирилице. Ћирилична баштина је од великог значаја за очување ћирилице и велика ми је част што сам управо ја добитник ове награде – рекао је Гујон.

После посете Парку ћирилице Гујон је написао: „Обишао сам први парк ћирилице у Србији који се налази у центру Бајине Баште. Од А до Ш све је на свом месту а пун парк деце и родитеља ми говори да је ово место већ постало омиљено у граду.”

Синиша СПАСОЈЕВИЋ

Београдско наслеђе кроз објектив
Ристе Марјановића

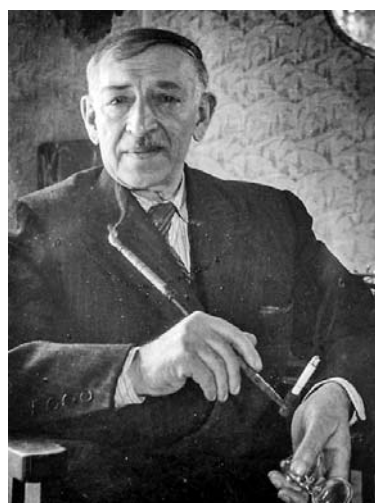
У оквиру Дана Београда 2022. године, у сарадњи Завода за заштиту споменика културе града Београда и Омладинског позоришта „Дадов”, 15. априла 2022. године представљена је изложба *Наслеђе Београда кроз објектив Ристе Марјановића*.

Аутори ове изложбе су Бранимир Гајић, Љубица Радовановић и Оливера Вучковић и она је обухватила фотографије непокретног културног наслеђа града Београда између два велика рата, које је Риста Марјановић овековечио својим објективом шетајући градом у периоду мира. Београђани и други посетиоци имали су прилику да виде старе фотографије Теразија, Новог двора, зграде Народног скупштине, палате Главне поште, Цркве Светог Марка, Улице кнеза Милоша, палате Министарства шума и руда, пољопривреде и вода, зграде Генералштаба, Же-

лезничке станице, Државне штампарије, Старог сајмишта, хотела „Авала” и многе друге.

Риста Марјановић је широј јавности познат као фоторепортер балканских ратова, те Првог и Другог светског рата. Његове фотографије из ратног периода обишле су свет, док је део фонда који прати урбани развој Београда и препознавање споменичких вредности објектива до данас био скривен од очију јавности. Својим фотографским умећем Риста је овековечио живот Београда и његово архитектонско наслеђе.

Изложба о Београдском наслеђу кроз објектив Ристе Марјановића тематски је обликована избором више стотина снимка овог српског фотографа, из збирке фото-негатива који се чувају у архиви Завода, као и колора који су у власништву наследника овог врсног фотографа. Све их ми данас баштинимо као важно културно-историјско и архивско наслеђе прве половине 20. века.

Портрет Ристе Марјановића и изложба фотографија

Директорка Завода за заштиту споменика културе Оливера Вучковић, отварајући изложбу, истакла је да је Риста Марјановић био фоторепортер балканских, као и Првог и Другог

светског рата, али мало је познато да је он и у периодима мира фотографисао објекте који ће касније постати споменици културе.

С. В.

ИЗ РАДА ОГРНАКА ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ

Учесници Сабора „Дани ћирилице 2022“ у Баваништу

БАВАНИШТЕ

Сабор „Дани ћирилице 2022“

У Баваништу је 21. маја одржана централна манифестација Дечјег сабора „Дани ћирилице“, на којој се традиционално уручују награде најуспешнијим учесницима конкурса који је ушао у трећу деценију трајања. Основци и средњошколци из Србије, али и из дијаспоре, писали су и размишљали на тему *Трудосић*. За ликовни део конкурса требало је украсити прво слово свог имена и тако добити иницијал, калиграфски преписати народну умотворину, насликати илустрацију народне бајке, приповетке или песме и направити лутку и обући је у народну ношњу из бакиног родног краја.

Ове године на конкурс у Баваништу је стигло укупно 2.725 радова, од тога 309 литерарних радова, 599 илустрација, 1.626 иницијала и калиграфских радова, 101 вез и 90 лутки.

Жири у саставу Бошко Сувајић, Бранко Златковић, др Рајка Уљмански, Љиљана Симић, за литерарне радове, а др Сузана Полић, Вјера Медич и Емил Сфера за ликовне радове, одредио је који су учесници заслужили награде за прва три места у свакој од категорија, а додељено је и више похвала.

Специјална награда додељена је Јелени Рекић, из Аделанда у Аустралији, за лутку у ношњи Западне Славоније са великом корпом воћа, израђену – како је сама дугогодишња учесница Сабора са најудаљенијег континента поручила – „у знак сећања на Веру Секулић, која је знала да се радује луткама обученим у ношње из бакиног краја“.

Програм доделе награда управо је и започео минутом ћутања којим је одата пошта идејном творцу и дугогодишњој председници „Дана ћирилице“ Вери Секулић, која је преминула прошлог лета.

Учесницима и гостима обратио се у име локалне самоуправе председник СО Ковин, Зоран Брадањ, рекавши да смо, као општина, „поносни на чињеницу да је овај Дечји сабор непрекинут нит већ две деценије и што ове године улази у трећу деценију постојања“. Присутне је у име МЗ Баваниште поздравила секретар Слађана Јовановић и пожелела свим гостима да проведу незабораван дан уз гостољубиве домаћине. У име удружења *Дани ћирилице* и школе „Бора Радић“ као домаћина изложбе и церемоније, све је поздравила Нада Сапунија, председница удружења и директор школе.

Награђеним и похваљеним учесницима конкурса за 2022. годину признања и поклоне уручила је Душица Матицки, секретар Вукове задужбине (сви награђени су на поклон добили и издања „Данице“ и „Данице за младе“ Вукове задужбине).

У лепо осмишљеном културно-уметничком програму приређеном поводом доделе награда учествовала су деца из вртића и основци и средњошколци из Баваништа: Урош Костић, Данијела Милутинов, Јелена Радонић, Хелена Филипов, Лара Стевановић и малена Николина Шљивовачки, као и ансамбли КУД „Аца Обрадовић“ (средња и старија група) и Друштва „Бехарац“ (ветерани) из Баваништа. Активна жена „Дуга“ Баваниште и ове године је приредио слатке залогје, а за израду цветних букета традиционално су се побринули ученици и професори ССШ „Васа Пелагић“ из Ковина са смерова техничар хортикултуре и цвећар-вртлар. У малој сали Дома културе Баваниште приређена је изложба радова са ранијих Дана ћирилице. Програм су улепшали голубари

пуштањем голубова за срећу на почетку Сабора, а из истоименог удружења „Пидиканац“, али коњичког клуба, обезбедили су возњу фијакерима за госте који су желели да искусе такав доживљај.

Генерални спонзори и покровитељи Сабора су општина Ковин и Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Велики пријатељи Сабора су Вукова задужбина, школа у Баваништу, МЗ Баваниште. Огроман посао обавља колектив библиотеке „Вук Караџић“ Ковин – посебно огранак у Баваништу „Теофило Димић“, где се обавља пријем радова, нумерисање и разврставање.

Други део овогодишњег Сабора одвијао се почетком августа, када су у Баваништу дошли учесници из дијаспоре, одакле је стигло можда и највише радова до сада – укупно 278, и то из Аустралије, Италије, Словеније, Бих, Белгије, Данске, Боцване, Јужноафричке Републике, из Француске, Швајцарске, Немачке. Д. М.

ЛОЗНИЦА

Јубиларно, 20. „Вуково звоно“

Огранак Вукове задужбине Гимназије „Вук Караџић“ у свечаној сали школе организовао је 27. маја 2022. године проглашење и уручење награда за најбоље радове ученика, учесника јубиларног, 20. литерарног конкурса „Вуково звоно“.

Конкурс су у марту 2022. године расписали Огранак Гимназије и Центар за културу „Вук Караџић“ у Лозници, а своје радове у категоријама – циклус песама, кратка прича и анегдота из народног живота послало је око педесет ученика седмог и осмог разреда основних школа и средњошколаца из Србије и региона.

У категорији основаца за кратку причу „И овај камен земље Србије“ прва награда припала је Милошу Ђулафићу, ученику осмог разреда ОШ „Васа Чарапић“ из Белог Потока. Пошто на конкурс није пристигла ниједна легенда из народног живота, жири је одлучио да награди два циклуса песама, од великог броја поетских радова који су се нашли пред њим, и то циклусе песама Елене Мајсторовић (осми разред) и Растка Живака (седми разред), ученика ОШ „Никола Тесла“ из Београда.

Када је реч о категорији средњошколаца, према оцени жирија ниједан поетски рад није задовољио постављене критеријуме, те су награђене две кратке приче – „Шели“, рад Јелене Перић, ученице четвртог разреда Вуљевске гимназије, и „Прича о чекању“ Нине Контић, ученице четвртог разреда Економске школе „Нада Димић“ из Земуна. Прва награда за колаж најавтентичније забележених анегдота

из народног живота припала је Владу Ковачевићу, ученику II разреда гимназије „Вук Караџић“ у Лозници.

Чланови жирија ове године биле су професорице: Маријана Павловић, Невена Митровић и Светлана Спајић. Конферансу је водила гимназијалка Тијана Рашевић.

Ученицима се бираним речима обратио професор Дарко Несторовић, директор наше школе. Потом су прочитани награђени радови.

Лепо и симболичне награде (сребрњак с ликом Вука Караџића, часопис „Даница“ и друге), најуспешнијим учесницима уручио је професор др Бошко Сувајић, председник Скупштине Вукове задужбине у Београду, који је са присутнима поделио и своје стихове.

Свешлана СПАЈИЋ

ЛОЗНИЦА

Годишњица Боја на Чокешини

На Лазареву суботу, 16. априла 2022. године, у дворшту манастира у Чокешини одржана је свечана академија поводом обележавања 218. годишњице Боја на Чокешини, који је вођен 28. априла 1804. године. Том приликом, гимназијалке Анастасија Ивановић и Ана-Мариа Врањеш (IV5) и бивша гимназијалка Анђелина Васиљих казивале су рецитал „Виш Србије по небу ведроме“. Анђелина Васиљих је такође водила и конферансу, а пратила их је Светлана Спајић, председник Огранка Вукове задужбине Гимназије у Лозници (сви у својству Вукових задужбинара).

Сам овогодишњи рецитал представљао је колаж састављен од различитих прозних текстова, као и песама писаних на тему ослобођења Србије

Најмлађи посетиоци прославе у Чокешини

и Црне Горе, односно Првог српског устанка, а у част 303 чокешинска јунака који су пали за слободу српског народа, због чега се ова битка почасно назива „Српски Термопилс“.

У пригодном програму су учествовали и представници Српске православне цркве, представници Војске Србије, представници Друштва за негована традиција ослободилачких ратова до 1918, рецитатори из Основне школе „Петар Тасић“ у Чокешини, гуслар, кустос музеја историчар Горан Вилић, етно група „Лозице“.

Обележавању годишњице Боја на Чокешини присуствовала је многобројна публика, међу њима и представници медија, представници Центра за културу Лозница, представници општине Осечина, као и представници Градске управе Лозница.

Свешлана СПАЈИЋ

ЧАЧАК

Септембарски „Свет(л)описи“

Програм симболичног назива „Свет(л)описи“, који се већ традиционално организује под окриљем Удру-

жења „Чувари дела Вука Караџића“ из Чачка, одржан је у Великој сали Градске библиотеке Чачак у уторак, 6. септембра. Представљање последњег броја Српског народног календара „Даница“ који објављује Вукова задужбина из Београда чинило је окосницу програма у коме су учествовали проф. др Бошко Сувајић, Душица Матицки и др Оливера Крупез. Ученици основних школа Моравичког округа, у сарадњи са својим наставницима, драмским играцима, хорским наступом побрали су све симпатије публике, јер су на практичан начин потврдили оно што је истакнуто у излагањима у првом делу „Свет(л)описа“.

Подсећањем на значај очувања културе и традиције нашег народа, проф. др Бошко Сувајић, иначе главни и одговорни уредник овог годишњака,

по сценарију и у режији наставнице Верице Костић, инспирисану фолклористичким истраживањима пројекта „Расковник“. Овим садржајем је можда и дата најупечатљивија порука – младост, знање, доброта и лепота су кључ за наше боље сутра. З.В.С.

НИШ

Активности од приоритетног значаја

Огранак Вукове задужбине у Нишу, са називом Друштво „Вук Караџић“, своје делање је усмерио на активно-

Учесници програма у Чачку: Бошко Сувајић, Душица Матицки, Оливера Крупез и Данијела Ковачевић Микић

представио је присутнима садржај календара који доприноси очувању националног идентитета Срба и продубљивању знања о нашој културној историји и нашем језику. Такође, он је говорио и о томе колико је важно да се поврати поверење у значај и смисао

сти које имају приоритетни значај у програмском раду. Поред текућих кадровских и финансијских питања, огранак се бави сарадњом са институцијама на локалном нивоу, али и шире: са школама, институцијама у култури, а све у склопу представљања младих, пре свега ђака. Сачувана је традиција организовања конкурсних позива огранка за учешће младих VII и VIII разреда основних школа. Радује што су се на позив нишког огранка на конкурс, поред града Ниша, одазвали и професори-ментори ученика и из Медицинске школе у Земуну и гимназија у Чачку, Алексинцу и Пироту. Међу њима је било и једанаест нишких вредних просветних радника – професора књижевности и језика, а петнаест ментора је своје вредне ђаке усмеравало ка позитивном размишљању и раду. Ученици и ментори добили су пригодне награде и признања за учешће на конкурс, која су им свечано уручена у просторијама Ректората Универзитета у Нишу.

На конкурсне теме, годишњице значајних имена – Иво Андрић, Никола Тесла, Мирослав Мика Антић – учесници су прозно и у стиховима изнели своје умеће казивања, од којих се најбољи прилози шаљу за штампање у *Даници за младе* за 2023. годину. Управни огранак је већ сада оквирно предложио имена за наредни конкурс: Петар Петровић Његош, Јован Јовановић Змај, Милош Црњански и Јован Дучић.

Милунка МИТИЋ

ЖАБЉАК-ШАВНИК-ПЛУЖИНЕ

Седамнаести „Сусрети на извору Вукова језика“

Живописно село Петњица код Шавника, 17. пут било је домаћин учесницима културне манифестације „Сусрети на извору Вукова језика“. На спомен-комплексу „Вукови корјени“, а уз присуство бројних учесника програма и гостију, одржан је културно-забавни програм у част и славу Вука Стефановића Караџића, лика и дела великана наше писмености и духовности. Организатори манифестације су Фондација Вукове задужбине Жабљак, Шавник, Плужине и ОШ „Душан Обрадовић“ са Жабљака.

Централни део програма био је уручење награда учесницима старијих разреда основних школа у Црној Гори које су освојили на конкурс за литерарне, ликовне и ручне радове. На овогодишњем конкурс који су расписали Фондација Вукова задужбина и ОШ „Душан Обрадовић“ са Жабљака приспела су 174 рада ученика из више црногорских основних школа. Организатор је захвалио школама на учешћу, посебно честитао награђеним учесницима и школама на освојеним наградама.

Учесници 20. јубиларног конкурса „Вуково звоно“

Учеснике манифестације и госте поздравиле су Анка Жугић, председница Фондације за општине Жабљак, Шавник и Плужине, директорка ОШ „Д. Обрадовић“ Слађана Глушчевић и професорка Јелена Мијановић, у име жирија. Анка Жугић захвалила је и Вуковим потомцима, породици Караџић на брижном одржавању и чувању овог спомен-комплекса.

У културно-забавном програму учествовали су ученици ОШ „Душан Обрадовић“, дечји песник Мијушко Дакић, народни гуслар Спасоје Мумин, харфисткиња Бранка Пајовић и гитариста браћа Павле и Јаков Бојовић. Домаћин овогодишњег окупљања био је Неђељко Струњаш.

Фондација је уручила портрет Вука Караџића свим представницима школа чији су ученици добитници награда и признања.

Тема литерарног конкурса за децу седмичких разреда била је „Деца ништа нису крива“. Прву награду освојила је Тијана Ђурић (ОШ „Душан Обрадовић“ на Жабљаку); другу награду Ивана Пејовић (ОШ „Владо Милић“ Подгорица), а трећу Петар Перишић (ОШ „Његош“ Цетиње). „Кањони орловима или реке у цевима“ била је литерарна тема за ученике осмих разреда. Прво место припало је Лазару Мандићу (ОШ „Душан Бојовић“ Жупа Никшићка, Никшић), друго место Ани Гојковић (ОШ „Милева Лајовић Лалатовић“ Никшић), а треће Мини Томовић (ОШ „Милија Никчевић“ Никшић).

Ученици деветих разреда писали су на тему „Слобода тока“, а најбоља је била Ивана Пејовић (ОШ „Душан Обрадовић“ Жабљак). Тема конкурса за ликовне радове била је „Слика са узорних нива“, на коју је најбоље одговорио Павле Стојановски (ОШ „Октоих“ Подгорица), другонаграђена је Василија Бијеловић (ОШ „Раде Перовић“ Велимље, Никшић), а трећенаграђени Филип Никић (ОШ „Владимир Назор“ Подгорица).

За осми разред ликовна тема била је „Здрав дух у здравом телу“. Прва награда отишла је у руке Таре Симоновић (ОШ „Октоих“ Подгорица), друга Милице Ераковић (ОШ „Раде Перовић“ Велимље, Никшић), а трећа Нађа Девић (ОШ „Владимир Назор“ Подгорица).

„Жамор младости у њему“ била је ликовна тема за ученике деветих разреда. Првонаграђена је Софија Раковић (ОШ „Владимир Назор“ Подгорица), другу награду добила је Јована Копривић (ОШ „Октоих“), а трећу Лазар Божовић (ОШ „Октоих“ Подгорица).

За ручне радове првонаграђени је Никола Обрадовић (ОШ „Лубнице“ Беране), другонаграђени Жељко Ковачевић и Тијана Вукчевић (ОШ „Павле Ковачевић“ Грахово), а трећа награда припала је за групни рад Дејана Кривокапића, Сретена Кривокапића, Бориса Јовановића и Николе Кривокапића (ОШ „Шуња Пешикан“ Трешњево, Цетиње). Посебна награда припала је Дарији Кубуровић (ОШ „Октоих“ Подгорица). В. Ш.

ГРАДИШКА

Уручена Даница за 2022. годину пренумерантима

Фондација Вукове задужбине у Градишци ове године обележила је свој велики јубилеј – 20 година од оснивања и рада. У досадашњем раду Огранак је подстицао развој културе и свих оних активности којима се чувају српски језик, ћирилица и народни обичаји, на темељима које је Вук поставио. Организовао је и многе књижевне промоције и трибине, изложбе слика и графика и био домаћин на годишњој скупштини Вукове задужбине у Београду, 8. новембра 2003. године.

Поводом тог догађаја Фондација је учествовала на 35. Годишњој

скупштини Вукове задужбине, у саставу: Снежана Миљковић, председница Фондације, Радана Вила Станишљевић, један од оснивача Огранка (Фондације), и Бојан Вујчић, главни уредник часописа за друштвена питања ГРАДИШКИ ЗБОРНИК. Фондација је задржала водеће место у Вуковској њороници по основу броја уписа пренумераната за Даницу. Ове године Фондација је уписала 125 пренумераната. Свечано уручивање Данице за 2022. годину, уз пригодан културно-уметнички програм, уприличено је 31. октобра 2022. године у Културном центру у Градишци. У име Вукове задужбине овој свечаности су присуствовали Бошко Сувајић, Душица Матицки и Славко Вејиновић. С. М.

ПОСЕТЕ ВУКОВОЈ ЗАДУЖБИНИ

ОШ „Владислав Рибникар“

Ученици одељења 3/3, у пратњи учитељице Верике Кулазов и библиотекарке Мирјане Шошкић, посетили су Дом Вукове задужбине 23. јуна 2022. године и присуствовали промоцији четрнаестог годишња литерарног часописа и школског забавника за 2022. годину „Даница за младе“.

Госпођа Љиљана Симић, уредница Вуковог читалишта, на почетку је упознала ученике са садржајем „Данице за младе“, а ученици су затим уживали у друштву књижевнице Гордане Малетић, Божицара Пешева, писца, новинара и преводиоца, Љиљане Дугалић, песникиње и књижевнице, и Оливера Јанковића, књижевника и песника, који су им читали своје песме и приче и песме и приче наших стваралаца за децу а које се налазе у најновијем издању „Данице за младе“.

На крају овог лепог дружења, срдечно као и увек, госпођа Љиљана Симић је ученике упознала са велелепним

Разговор са књижевницима у Дому Вукове задужбине

здањем Дома Вукове задужбине, ликовом и делом Вука Стефановића Караџића и поклонила им Хронологију Вуковог живота и дела Дејана Михаиловића, издату поводом 230. годишњице Вуковог рођења и 30. годишњице Вукове задужбине.

Ово је био најлепши поклон трећацима за крај и ове пандемијске школске 2021/2022. године.

Мирјана ШОШКИЋ

ОШ „Никола Тесла“

У Вуковој задужбини у Београду, 12. јула ове године, обележен је 194. рођендан Вилхелмине Мине Караџић која је обогатила и трајно задужила српску књижевност и културу. Литерарна секција, рецитатори и музичке уметнице ОШ „Никола Тесла“ из Београда, извели су програм *Мини у часи*. Уводну реч о детињству, младости и животу Мине Караџић, седмог детета Вука Караџића и Ане Краус, дала је Љиљана Симић, истакавши да је

Учесници 53. Смотре рецитатора Србије

САВЕЗ АМАТЕРА СРБИЈЕ

Песнице народа мог

Савез аматера Србије у сарадњи са Центром за културу Ваљево организовао је 53. Смотру рецитатора Србије, „Песнице народа мог“ која је одржана 13. и 14. маја 2022. године у Ваљеву.

На Смотри су учествовали најбољи рецитатори Србије у млађем, средњем и старијем узрасту – победници на претходно одржаним одељенским, школским, општинским, окружним и покрајинским смотрама рецитатора на ко-

јија је учествовало више од 20.000 рецитатора. На самој Смотри представило се 105 најуспешнијих рецитатора.

Вукова задужбина је, као и претходних година, помогла ову значајну манифестацију, која улази у ред највеће и најуспешније манифестације у области рецитовања, и има велики значај на популарисању поезије, ширењу круга рецитатора и љубитеља поезије, као и за унапређење говорне културе, поебно младог нараштаја. Задужбина је обезбедила сребрњак са ликом Вука Стефановића Караџића (за троје најбољих рецитатора старијег узраста) и девет вредних књига Вукове задужбине (три књиге за млађи, три за средњи и три за старији узраст).

Србољуб НИНКОВИЋ

ПОЗИВ ЗА НАГРАДЕ ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ ЗА 2023. ГОДИНУ

Вукова задужбина од 1990. године додељује годишње награде за науку и за уметност. Биће награђено по једно дело у области науке и уметности, објављено, изведено или приказано *од 1. октобра 2022. до 1. октобра 2023. године*.

Награда за уметност додељује се једном аутору за оригинално уметничко дело настало у Србији или иностранству, односно за књижевно дело објављено на српском језику.

Награда за науку додељује се једном аутору за научно дело, оригинални истраживачки научни рад, објављено на српском језику, из на-

учних области којима се бавио Вук Караџић (наука о књижевности, историја, лингвистика, фолклористика, етнологија, етнографија, етномузикологија, географија).

Награда се не додељује за критичка издања, зборнике радова, антологије, приређивачке послове и за магистарске тезе и докторске дисертације.

Награда се састоји од повеље, плакете са Вуковим ликом и новчаног износа.

Предлоге за награде могу подносити појединци, научне и просветне установе и установе културе, као и друштвене организације.

Одлуке о наградама доносе одбори Вукове задужбине за науку и за уметност.

Позивамо заинтересована правна и физичка лица да пошаљу предлоге за награде Вукове задужбине за 2023. годину.

Уз предлог треба доставити образложење и два примерка дела које се предлаже за награду (ако је у питању књига или друга публикација).

Предлози се достављају *до 1. октобра 2023. године*, на адресу: *Вукова задужбина, 11000 Београд, Краља Милана 2.* С. В.

Ученице ОШ „Никола Тесла“ у Вуковој задужбини

Ученици XIV Београдске гимназије у Дому Вукове задужбине

ске и лирске поезије и прозе као што су Гете, Бауринг, Пушкин и други.

У овом издању *Споменара* – које је тројезично, на српском, немачком и руском језику – ми смо се трудили да омогућимо једну врсту језичког вишегласја јер сам Минин споменар има текстове на италијанском, чешком и словачком језику. Ту су се уписивали и неки од највећих изучавалаца словенске књижевности и језичких историја у упоредном контексту, као што је био Шафарик.

Тројезичност ове књиге значајна је и због тога јер смо желели да покажемо у различитим језичким системима колико је велика и важна била кућа Вука Стефановића Караџића у 19. веку; сусрети који су се ту одржавали, како се у томе рефлектовала „светлост“ српске књижевности и да тако учинимо доступним један девојачки споменар, који постаје баштина чија је историјска важност препозната.

Александра ДРАКУЛИЋ

XIV Београдска гимназија

Ученици IV2 одељења, са Милицом Живковић, професорком српског језика и књижевности, посетили су Вукову задужбину 20. априла 2022. године. Кроз најстарију зграду на Теразијском платоу матуранте је „водио“ Славко Вејиновић, управник Задужбине. „Даницу“ је представила Душица Матицки, секретар, а на крају је матуранте поздравео и председник Скупштине Вукове задужбине проф. др Бошко Сувајић. Ученици су били одушевљени посетом Дому Вукове задужбине и изразили жељу да поново посете овај значајни споменик културе. На поклон су добили „Даницу“ и друга издања Вукове задужбине и позвани су да поново дођу у Задужбину и присуствују догађајима које она организује.

Милица ЖИВКОВИЋ

Са свечаног уручивања Данице 2022 пренумерантима

РЕЧ БОЈАНА ВУЈЧИЋА НА 35. СКУПШТИНИ ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ

Имадох – не знадох, изгубих – сазнадох

Књиге којима се враћамо

(Димитрије Стефановић „Духовни разговори са хиландарским монасима, успомена на оца Митрофана“, ИК Сиџаура, 2005, Београд)

Поштовани, хвала Вам на указаној части што сте ми омогућили да се обратим у име уредништва Градишког зборника, часописа за друштвена питања који је основан у јануару 1998. године у Градишци. У поратним годинама, у Градишци се јавила потреба за једним гласилом са најширим спектром друштвеног дјеловања. Самим оснивачким актима предвиђено је да се часопис бави истраживањем и публикавањем радова из разних научних дисциплина, првенствено историје, археологије, социологије, етнографије, педагогије и, наравно, српског језика и књижевности. Први број Градишког зборника изашао је у јесен 1999. године, уочи крсне славе општине Градишка – Мале Госпојине, 21. септембра. Након што је представљен у Бањалуци, 11. октобра је у Дверима Вељка Чубриловића представљен и Градишчанима.

Покретач и први уредник часописа био је Слободан Наградаћ, који је тек од четвртог броја добио и уређивачки одбор. Послије Наградаћа Зборник су уређивали књижевник Гојко Вујановић, новинар Гојко Шербула, проф. књижевности Миленко Гагић, а од 20. броја та част је припала мојој маленкости, историчару Бојану Вујчићу. Градишка дуго није имала писану историју свог настанка и развоја кроз дуг период трајања, у форми монографије или зборника радова, а онда се у релативно кратком периоду појавило неколико књига из историје Градишке, у великој мјери подстакнутих текстовима о прошлости Градишке објављеним у Градишком зборнику. Сазнање да се о Градишци данас далеко више и компетентније зна, широм наше Републике али и изван ње, захваљујући првенствено Градишком зборнику, довољан је разлог да у будућности наставимо са његовим објављивањем.

Часописе Градишки зборник, као и зборник Истина о Србима, основало је Српско просвјетно и културно друштво СРПД „Просвјета“, које је свој рад обновило почетком 90-их година 20. вијека, првенствено захваљујући ентузијазму неколицине национал-

но освијештених интелектуалаца, међу њима и овдје присутне професорице Радане Станишљевић, као и покојног др Борислава Шокчевића, који је тих турбулентних 90-их година поново покренуо и соколско друштво, покушавајући да нас интелектуално и национално врати у вријеме када смо носили ласкави епитет Мали Београд.

Дозволићете ми да Вам у најкраћим цртама објасним зашто Мали Београд и откуд баш у Градишци највећи број пренумераната на часопис Даница? Одговор на то питање сеже још у вријеме Карађорђа, када су мјештани села Машићи у Лијевче пољу приста-

раши Мише Анастасијевића, оснивали смо друштва (просвјетна, гимнастичка и национална), а због чињенице да смо их пред Први свјетски рат имали највише у Босни и Херцеговини, чак 25, оправдано су нас прозвали Мали Београд. Да смо уз краља Петра били срцем и душом, јасно смо показали током Првог свјетског рата, када смо дали највећи број добровољаца из БиХ у редовима српске војске, чак 365. Градишчанин Вељко Чубриловић је послерије осуђујуће пресуде на Сарајевском процесу неустрашиво пришао вјешалима, рекавши целату да му прашта своју смрт и узвикнуо посљедње ријечи: „Живио српски народ, живјела српска војска, живио краљ Петар!“ Жеља да будемо у окриљу мајке Србије се најјаче огледала у ријечима Вељковог оца Јове, који је заклео свога пријатеља Брајића да ако дочека слободу, дође на његов гроб и три пута узвикне: „Јово, дошла је Србија!“ Због веза са Србијом су нам судили на Бањалучком велеиздајничком процесу, гдје је једина осуђена жена била Даринка Малић, која данас почива у Београду.

Жеља да не будемо ничији поданици, најскупље нас је коштала у Другом свјетском рату. Чињеница да нас је слобода коштала 16.544 житеља Градишке, од чега је било 5.415 дјеце до 14 година старости, биолошки нас је трајно уназадила. Но слобода је поново дошла са истока, из правца Србије. Од двије дивизије које су ослобађале Градишку 24. априла 1945. године, посебно су се истакли борци 24. српске бригаде 45. дивизије, од којих су многи у граду на Сави пронашли вјечни мир.

Два вијека чежње да са Србијом будемо једно изнедрило је безрезервну подршку Вуковој задужбини, подршку која се огледа у највећем броју пренумераната у Републици Српској. Са жељом да вирус патриотске подршке Вуковој задужбини у истом обиму пређе и на друге градове Републике Српске, те да се нећемо морати водити за оном народном „Имадох – не знадох, изгубих – сазнадох“, још једном Вам захваљујем на указаној части и поздрављам Вас у име свих Градишчана из некада славног Малог Београда! Хвала Вам...

Бојан ВУЈЧИЋ

Бојан Вујчић

ли уз Војда и због тога били на најсвирепији начин убијени. Крајишка душа је вапила да у првим тренуцима ослобођења српског народа буде уз Србију, како почетком 19. вијека тако и у вријеме када је Србија извојевала независност на Берлинском конгресу, а Градишка добила новог тамничара. У Босанском устанку 1875–78. године, један човек, Градишчанин Васо Видовић, на скупштини у Јамници гласао је да кнез Петар Карађорђевић напусти устанак, не зато што је био против лозе Карађорђевића већ зато што је сматрао да је подршка Србије важнија од било ког појединца. Под окриљем Србије смо 1848. године добили првог учитеља Илију Клепића, кога су довели кама-

У ВУКОВОЈ ЗАДУЖБИНИ МОЖЕТЕ НАБАВИТИ СЛЕДЕЋА ИЗДАЊА

1. Даница за 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2002, 2003, 2004, 2005, 2007, 2008. год. – 800 дин./ком.
2. Даница за 2009. год. – 900 дин./ком.
3. Даница за 1994, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022. год. – 1.000 дин./ком.
4. Даница за младе II (2011) – 250 дин./ком.
5. Даница за младе IV (2012), V (2013), VI (2013), VII (2014), VIII (2015), IX (2016), X (2017), XI (2019), XII (2020), XIII (2021), XIV (2022) – 300 дин./ком.
6. Даница за 1827, 1828, 1829, 1834. год. (фототипска издања) – 1.000 дин./ком.
7. Сјоменар Мине Караџић са преводима на немачки и руски језик, Београд, 2018 – 750 дин./ком.
8. Радомир Путниковић Трисја славујевих њесама, Басне, (2021) – 1.800 дин./ком.
9. Вуковој задужбини – академик Дејан Мегаковић (2007) – 1.000 дин./ком.
10. Актуелности Вукових њорука – Окрујли сјо Вукове задужбине (2008) – 400 дин./ком.
11. Творци српској књижевној језика, Зборник радова. Издавачи: Вукова задужбина и Институт за књижевност и уметност (2011) – 1.000 дин./ком.
12. Вукова задужбина у XX и XXI веку, Славко Вејиновић. Издавачи: Вукова задужбина (2015) – 2.200 дин./ком.
13. Вук Стефановић Караџић 1787–1864–2014, Mündliches Volksgut der Serben (Српска усмена народна башићина). Приредио, предговор и напомене написао проф. др Бошко Сувајић.

14. Вук Стефановић Караџић, Српско усмено народно наслеђе (Српска усмена народна башићина). Приредио, предговор и напомене написао проф. др Бошко Сувајић. Издавачи: Вукова задужбина и Чигоја штампа (2015) – 3.000 дин./ком.
15. Вук Стефановић Караџић, Le patrimoine oral serbe (Српска усмена народна башићина). Приредио, предговор и напомене написао проф. др Бошко Сувајић. Издавачи: Вукова задужбина и Чигоја штампа (2018) – 3.000 дин./ком.
16. Књига Вук Караџић, Српске народне њријовијешке, све Вукове народне њриче у једној књизи. Издавачи: Вукова задужбина и Лагуна, 2017 – 1.000 дин./ком.
17. Дејан Михаиловић, Хронологија Вуковој живојшине и дела. Издавачи: Вукова задужбина и Лагуна, 2017 – 150 дин./ком.
18. Срем кроз векове, Зборник радова (2007). Издавачи: Вукова задужбина, Огранак Вукове задужбине у Беочину и Институт за књижевност и уметност (едиција Синџезе) – 1.500 дин./ком.
19. Банаш кроз векове, Зборник радова (2010). Издавач: Вукова задужбина (едиција Синџезе) – 3.000 дин./ком.
20. Бачка кроз векове, Зборник радова (2014). Издавач: Вукова задужбина (едиција Синџезе) – 4.000 дин./ком.
21. Трокукјје: Слојеви култура Срема, Банаша и Бачке. Издавач: Вукова задужбина (2014) – 8.500 дин./ком.
22. Сјаро српско рударсјво, Историја рударсјва у Срба (2002). Аутори: Сима Ђирковић, Десанка Ковачевић-Којић, Руђа Ђук (едиција Синџезе) – 1.000 дин./ком.

23. Сјугује о Србима – Слависјика – Србисјика (изабрани радови), Владимир П. Гутков. Издавачи: Завод за уџбенике и наставна средства, Вукова задужбина и Матица српска – 800 дин./ком.
24. Сјугује о Србима – Говори Срба и Хрвајша у Мађарској, Предраг Степановић. Издавачи: Вукова задужбина, Матица српска и Дејче новине – 800 дин./ком.
25. Сјугује о Србима – Срјске и јужнословенске џеме, Герхард Невекловски. Издавачи: ЈП Завод за уџбенике, Матица српска и Вукова задужбина – 700 дин./ком.
26. Сјугује о Србима – Прилози о срјском њредвуковском књижевном језику, Александар Албијанић. Издавачи: ЈП Завод за уџбенике, Матица српска и Вукова задужбина – 500 дин./ком.
27. Сјугује о Србима – Сусрејши у књижевности двају блиских народа, Илија Конев. Издавачи: ЈП Завод за уџбенике, Матица српска и Вукова задужбина – 400 дин./ком.
28. Прејиска, Сабрана дела Вука Стефановића Караџића – III, VI, VII, VIII, IX, X и XI књига – 1.200 дин./ком.
29. Прејиска XIII (1863–1864), Сабрана дела Вука Стефановића Караџића. Издавачи: Вукова задужбина, Просвета, Београд (2014) – 1.500 дин./ком.
30. О језику и књижевности III/2, Вук Стефановић Караџић. Издавачи: Вукова задужбина, Просвета, Београд (2014) – 1.500 дин./ком.

Књиге се моју наручији њошјом: Вукова задужбина, Краља Милана 2, 11000 Београд; џелефоном: 011/2683-890, 011/2682-803 и мејлом: dusica.maticki@vukova-zaduzbina.rs

ОТВОРЕНА ВРАТА ВУКОВЕ ЗАДУЖБИНЕ

Вукова задужбина позива вас да јој приступите и да учествујете у остваривању њених програмских задатака и циљева, у духу трајних вредности Вуковог дела. Установе и предузећа, организације и заједнице које приступе Задужбини и обезбеде улог од четрнаест хиљада (14.000) динара постају суоснивачи Вукове задужбине. Суоснивачки улог школа, манастира, културно-уметничких друштава и задужбина је најмање три хиљаде (3.000) динара. Појединци који приступе Задужбини и обезбеде једнократно или у ратама износ од најмање шест стотина (600) динара постају суоснивачи – задужбинари.

Приложници Вукове задужбине постају појединци и организације ако редовно уплаћују годишњи износ за који се сами одределе.

Добројшвори Задужбине су појединци који уложе најмање три хиљаде (3.000) а предузећа и установе најмање тридесет хиљада (30.000) динара.

Велики добројшвори су појединци који уложе најмање шест хиљада (6.000) динара, а предузећа и установе најмање шездесет хиљада (60.000) динара.

Задужбинарски улови у страним валутама за појединце износе сто (100) евра. Овим улозима стиче се статус добројшвора, а већим улогом статус великог добројшвора.

Повереници Вукове задужбине, у својим срединама – установама, предузећима, организацијама и заједницама – помажу у окупљању задужбинара, представљању и ширењу Задужбине, развијању сарадње с њом и њеном напретку.

Цена листа Задужбина је 80 динара. Поштански трошкови за слање листа по броју износе 20 динара.

Задужбина оснива своје огранке у земљи и свету. Да би се основао огранак Вукове задужбине неопходно је да Задужбини приступи 15 нових задужбинара.

Задужбина у своме дому, с добродошлицом, очекује и дочекује задужбинаре и добројшворе, народне посленике, писце и истраживаче, скупљаче народног блага, раднике, земљораднике и градитеље, привреднике и занатлије, учитеље и ученике, професоре и студенте.

Вукова задужбина, Београд, Краља Милана 2
Тел. 011/2682-803; 011/2683-890
Текући рачун: 205-8530-09
И-мејл: slavkovejnovic24@gmail.com
dusica.maticki@vukova-zaduzbina.rs